

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาค้นคว้าวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยได้เสนอเรียงตามลำดับหัวข้อ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น
2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาพิเศษ
3. ประวัติความเป็นมาของโรงเรียนเฉพาะความพิการทางสติปัญญา
4. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
5. แนวการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
6. แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น

ในด้านความคิดเห็นมีบุคคลที่ได้ให้คำจำกัดความไว้หลากหลายทั้งในประเทศและต่างประเทศ ดังนี้

1.1 ความหมายของความคิดเห็น

ราชบัณฑิตยสถาน (2524 : 246) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นไว้ว่าเป็นข้อพิจารณาเห็นว่าเป็นจริงจากการใช้ปัญญาความคิดประกอบ ถึงแม้จะไม่ได้อาศัยหลักฐานพิสูจน์ยืนยันได้เสมอไป

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2520 : 3) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นไว้ว่า เป็นการแสดงออกด้านทัศนคติอย่างหนึ่ง แต่การแสดงความคิดเห็นนั้นมักจะมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ และเป็นส่วนที่พร้อมที่จะมีปฏิกริยาอย่างแข็งต่อสถานการณ์ภายนอก

เรืองเวช แสงรัตนา (2522 : 20) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นไว้ว่า เป็นการแสดงออกทางด้านความรู้สึกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยการพูดหรือเขียน โดยอาศัยพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อม การแสดงความคิดเห็นนี้อาจได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธจากคนอื่นก็ได้

คูโท เจริญสุข (2524 : 58-59) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นไว้ว่า เป็นสภาพความรู้สึกทางด้านจิตใจที่เกิดจากประสบการณ์และการเรียนรู้ของบุคคล เป็นผลให้บุคคลมีความคิดต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในลักษณะที่ชอบ ไม่ชอบ หรือเฉยๆ

พัชนี วรกวิน (2526 : 78) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นไว้ว่า เป็นส่วนหนึ่งของทัศนคติซึ่งเป็นที่มาของความรู้สึก ความคิด ความเชื่อ ต่อสิ่งแวดล้อมในลักษณะที่ชอบหรือไม่ชอบ

สุชา จันทร์อม (2527 : 8) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นไว้ว่า เป็นความรู้สึกของบุคคลแต่เป็นลักษณะที่ไม่ลึกซึ้งเท่ากับทัศนคติ คนเราจะมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันและความคิดเห็นจะเป็นส่วนหนึ่งของทัศนคติ

ประสาธ หลักศิลา (2529 : 398-399) สรุปว่า มติหรือความคิดเห็นต่าง ๆ ของคนเรานั้น เกิดได้จากการพบปะสังสรรค์ประจำวันของคนเรา แต่คนเรามีภูมิหลังทางสังคมจำกัดอยู่ ภูมิหลังทางสังคมของแต่ละคนย่อมเป็นผลทำให้คนเรากระทำตอบสนองต่อเหตุการณ์และเกิดความคิดเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์นั้น

กูด คาร์เตอร์ วี (Good. Cater V. 1973 : 339 อ้างถึงใน พนารัตน์ พ่วงบุญปลูก. 2542 : 13) ได้ให้ความหมายไว้ในพจนานุกรมทางการศึกษาว่า ความคิดเห็น หมายถึง ความนึกคิด ความรู้สึกประทับใจ ความเชื่อ การตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งไม่อาจบอกได้ว่าเป็นการถูกต้องหรือไม่

นันแนลลี (Nunnally. 1959 : 285-286 อ้างถึงใน พนารัตน์ พ่วงบุญปลูก. 2542 : 14) ได้ให้ความเห็นว่าทั้งความคิดเห็นและทัศนคตินั้นเป็นเรื่องของการแสดงออกทางความคิดเห็นในรูปที่เกี่ยวกับตัวเราและความคิดเห็นนั้นยังจะใช้ในเรื่องเกี่ยวกับการลงความเห็น (Judgement) และความรู้ (Knowledge) ในขณะที่ทัศนคตินั้นใช้กันมากในเรื่องเกี่ยวกับความรู้สึก (Feeling) ความสามารถ (Perference) และสรุปได้ว่าเรามักใช้คำว่าความคิดเห็นมากกว่าทัศนคติ

ฮิลการ์ด (Hilgard. 1962 : 626 อ้างถึงใน พนารัตน์ พ่วงบุญปลูก. 2542 : 18) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นไว้ว่า เป็นการพิจารณาตัดสินใจ หรือความเชื่อที่นำไปสู่การคาดคะเนหรือการแปลผลในพฤติกรรมหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

เฮอร์นบี้ แกทเทนบี้ และเวคฟิลด์ (Henby. Gatenby and Wakefield. 1968 : 682 อ้างถึงใน สนธยา พลศรี. 2542 : 113) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นว่า เป็นความเชื่อหรือการลงความเห็นที่ไม่ได้เป็นความรู้อันแท้จริงหรือคือความเห็นในบางอย่างไม่อาจเป็นจริงได้

อิงเกล และสเนลโกรฟ (Engle & Snellgrove. 1969 : 593 อ้างถึงใน สนชยา พลศรี. 2542 : 113) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นไว้ว่า เป็นการแสดงออกทางด้านเจตคติที่ออกมาเป็นคำพูดเป็นการสรุป โดยลงความเห็นโดยอาศัยพื้นฐานความรู้ที่มีอยู่เดิม

โคลาซา (Kolasa.1969 : 386 อ้างถึงใน สนชยา พลศรี. 2542 : 114) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นไว้ว่า เป็นการแสดงออกของแต่ละบุคคล ในอันที่จะพิจารณาถึงข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเป็นการประเมินผลสิ่งใดสิ่งหนึ่งจากกรณีแวดล้อม (Circumstance) หรือความคิดเห็นเป็นการตอบสนองสิ่งเร้าที่ได้รับอิทธิพลจากความโน้มเอียง (Predisposition) ความโน้มเอียงนี้เองที่ทำให้บุคคลปฏิบัติตาม ซึ่งเรียกว่า โครงสร้างทัศนคติ (Attitude Structure) ดังนั้น ทัศนคติจึงเป็นพื้นฐานของความคิดเห็นและมีอิทธิพลต่อการแสดงออก ส่วนทัศนคตินั้น คือ ความโน้มเอียงในการแสดงออกของบุคคลต่อบุคคลอื่น สถานที่สภาพแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นในทางบวกหรือทางลบ

โคเลสนิค (Kolesnik. 1970 : 296 อ้างถึงใน เสนาะ ดิยาวี. 2543 : 52) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นไว้ว่าเป็นการแปลความหมาย (Interpretation) หรือการลงความเห็นที่เกิดจากข้อเท็จจริง ซึ่งแต่ละบุคคลคิดว่าถูกต้องแต่คนอื่น ๆ อาจไม่เห็นด้วยทุกคนก็ได้ ความเห็นที่ไม่ลึกซึ้งและเป็นความคิดเห็นเฉพาะอย่างและมีอยู่เป็นเวลานานเรียกว่า Opinion เป็นความคิดเห็นประเภทหนึ่งที่ไม่ตั้งอยู่บนรากฐานของพยานหลักฐานที่ไม่พอแก่การพิสูจน์ มีความรู้แห่งอารมณ์น้อย และเกิดขึ้นได้อย่างง่ายแต่สลายตัวเร็ว

เบสท์ (Best. 1977 : 169 อ้างถึงใน เสนาะ ดิยาวี. 2543 : 52) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นไว้ว่าเป็นการแสดงออกทางด้านความเชื่อ และความรู้สึกละเอียดของแต่ละบุคคล โดยการพูด

คันแคน (Duncan. 1971 : 135 อ้างถึงใน เสนาะ ดิยาวี. 2543 : 52) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นไว้ว่าเป็นความเชื่อหรือการพิจารณาตัดสินโดยบุคคล ซึ่งอาจจะไม่เป็นที่ยอมรับในแต่ละช่วงเวลา ความคิดเช่นนี้ไม่สามารถที่จะทดสอบความรู้และความจริงของความเชื่อมั่นของบุคคลได้ และต้องยอมรับว่าประชาชนโดยทั่ว ๆ ไปนั้นอาจมีความเห็นแตกต่างกันไป

พจนานุกรม Webster's New World Dictionary (1967 : 1254 อ้างถึงใน เสนาะ ดิยาวี. 2543 : 52) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นไว้ว่า เป็นการประเมินค่าความรู้สึกหรือการคาดการณ์ในเรื่องคุณภาพหรือคุณค่าในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ของบุคคล และการที่จะยอมรับความ

เห็นนั้น ๆ ต้องมีการพิจารณาหรือถกเถียงเพื่อหาข้อสรุปของความแตกต่างกันในเรื่องทฤษฎีและ ความเชื่อที่มั่นนั้นก่อน

จากความหมายดังกล่าวจึงสรุปได้ว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกทางด้านความรู้ สึกนึกคิด ความเชื่อและการตัดสินใจ ในการพิจารณาต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือประเด็นใดประเด็น หนึ่งโดยอาศัยพื้นฐานความรู้ การรับรู้ประสบการณ์และสภาพแวดล้อมเป็นส่วนช่วยในการแสดง ความคิดเห็น ซึ่งความคิดเห็นของแต่ละบุคคลจะเป็นที่ยอมรับหรือปฏิเสธจากบุคคลอื่น ๆ ก็ได้

1.2 การจำแนกประเภทความคิดเห็น

รามเมียร์ (Rammeer. 1954 : 6-7 อ้างถึงใน พนารัตน์ พ่วงบุญปลูก. 2542 : 12) ได้ กล่าวไว้ว่า ความคิดเห็นมี 2 ประเภทด้วยกัน คือ

1.2.1 ความคิดเห็นเชิงบวกสุด เชิงลบสุด (Extremeness) เป็นความคิดเห็นที่เกิดจาก การเรียนรู้และประสบการณ์ ซึ่งสามารถทราบทิศทางได้ ทิศทางบวกสุด ได้แก่ ความรัก จนหลง ทิศทางลบสุด ได้แก่ ความรังเกียจ ความคิดเห็นนี้รุนแรงเปลี่ยนแปลงยาก

1.2.2 ความคิดเห็นจากความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Contents) การมีความคิดเห็นต่อ สิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้นอยู่กับความรู้ ความเข้าใจที่มีต่อสิ่งนั้น เช่น ความรู้ ความเข้าใจในทางที่ดี ชอบ ยอมรับ เห็นด้วย ความรู้ความเข้าใจในทางไม่ดี ได้แก่ ไม่ชอบ รังเกียจ ไม่เห็นด้วย เป็นต้น

1.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็น

ฟอสเตอร์ (Foster. 1953 : 119 อ้างถึงใน พนารัตน์ พ่วงบุญปลูก. 2542 : 16) ได้กล่าวสรุปเกี่ยวกับความคิดเห็นว่ามีมูลเหตุ 2 ประการ คือ

1.3.1 ประสบการณ์ที่บุคคลมีต่อสิ่งของ บุคคล หมู่คณะ เรื่องราวต่าง ๆ หรือ สถานการณ์ ความคิดเห็นเกิดขึ้นในตัวบุคคลจากการได้พบเห็น ความคุ้นเคย อาจถือได้ว่าเป็น ประสบการณ์ตรงและจากการได้ยินได้ฟัง ได้เห็นรูปถ่ายหรืออ่านจากหนังสือโดยไม่ได้พบ เห็นของจริงถือว่าเป็นประสบการณ์ทางอ้อม

1.3.2 ระบบค่านิยมและการตัดสินใจค่านิยม เนื่องมาจากกลุ่มชนแต่ละกลุ่ม มีค่านิยมและการตัดสินใจ ค่านิยมไม่เหมือนกัน คนแต่ละกลุ่มจึงมีความคิดเห็นในสิ่งต่าง ๆ แตกต่างกันไป

ออสแคมป์ (Oskamp. 1977 : 119-133 อ้างถึงใน พนารัตน์ พ่วงบุญปลูก. 2542 : 18) ได้กล่าวสรุปถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดความคิดเห็นดังนี้ คือ

1. ปัจจัยทางพันธุกรรมและสรีระ คือ อวัยวะต่างๆ ของบุคคลที่ใช้รับรู้ความคิด ปกติของอวัยวะ ความบกพร่องของอวัยวะสัมผัส ซึ่งมีผลต่อความคิดเห็นไม่ดีต่อบุคคลภายนอก
2. ประสบการณ์โดยตรงของบุคคล คือ บุคคลได้ประสบกับเหตุการณ์ด้วยตนเอง การกระทำด้วยตนเอง หรือได้พบเห็น ทำให้บุคคลมีความฝังใจ และเกิดจากความคิดต่อประสบการณ์เหล่านั้นต่างกัน
3. อิทธิพลของผู้ปกครอง คือ เมื่อเป็นเด็ก ผู้ปกครองจะเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดและให้ข้อมูลแก่เด็กได้มาก ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและความคิดเห็นของเด็กด้วย
4. ทัศนคติและความคิดเห็นของกลุ่ม คือ เมื่อบุคคลเจริญเติบโตย่อมจะต้องมีกลุ่มและสังคม ดังนั้น ความคิดเห็นของกลุ่มเพื่อน กลุ่มอ้างอิงหรือการอบรมสั่งสอนของโรงเรียน หน่วยงานที่มีความคิดเห็นเหมือนหรือแตกต่างกัน ย่อมจะมีผลต่อความคิดเห็นของบุคคลด้วย
5. สื่อมวลชน คือ สื่อต่างๆ ที่เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของเรา ดังนั้น สื่อเหล่านี้ซึ่งได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร จึงเป็นปัจจัยอันหนึ่งที่มีผลต่อความคิดเห็นของบุคคล

ชาติชาย โทณสินธิติ (2529 : 15 อ้างถึงใน ประมวล พูนสิงห์. 2536 : 14) ได้เสนอว่า สิ่งที่มีอิทธิพลที่ทำให้ความคิดเห็นแตกต่างกันประกอบด้วย

1. การอบรมของครอบครัว อิทธิพลของครอบครัวมีมากกว่าปัจจัยอื่น ๆ เพราะครอบครัวเป็นสถาบันสังคมแห่งแรกของบุคคล
2. กลุ่มและสังคมที่เกี่ยวข้อง บุคคลเมื่ออยู่ในกลุ่มใดหรือสังคมใดก็จะมีความคิดเห็นไปในทางเดียวกับกลุ่มและสังคมนั้น ๆ กลุ่มเป็นส่วนผลักดันให้บุคคลมีการเรียนรู้โดยตรง
3. วัฒนธรรมประเพณี บุคคลเมื่อได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมและประเพณีโดยอ้อม ปฏิบัติไปตามวัฒนธรรมประเพณีนั้น ๆ และมักจะมีความคิดเห็นต่อวัฒนธรรมและประเพณีของตนไปในทางที่ดี
4. การศึกษา ระดับการศึกษามีอิทธิพลมากต่อการแสดงความคิดเห็น เพราะเป็นการจัดประสบการณ์ให้กับบุคคล
5. สื่อมวลชน ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลมากต่อการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นของบุคคล เพราะว่าจะเป็นสื่อในการสร้างความคิดทั้งด้านบวกและด้านลบได้

1.4 การวัดความคิดเห็นการวัดความคิดเห็นโดยทั่ว ๆ ไปมีส่วนประกอบ 3 ประการ คือ บุคคลที่จะถูกวัด สิ่งเร้า และการตอบสนอง ซึ่งจะออกมาเป็นระดับสูง-ต่ำ มาก-น้อย วิธีวัดความคิดเห็นนั้น โดยมากจะใช้การตอบแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ โดยให้ผู้ที่ตอบ คำถามเลือกตอบตามแบบสอบถาม (Thomas & John Zadrony. 1959 : 234 อ้างถึงใน พนารัตน์ พ่วงบุญปลูก. 2542 : 14)

เบสท์ (Best. 1977 ; 171 อ้างถึงใน พนารัตน์ พ่วงบุญปลูก. 2542 : 18) ได้เสนอแนะว่า วิธีที่ง่ายที่สุดในการที่จะบอกถึงความคิดเห็นก็คือ การแสดงให้เห็นถึงจำนวนร้อยละของ คำตอบในแต่ละข้อความ เพราะจะทำให้เห็นว่าความคิดเห็นจะออกมาในลักษณะเช่นไรและจะสามารถทำตามข้อคิดเห็นเหล่านั้นได้หรือไม่ ความคิดเห็นที่วัดออกมาได้นั้น จะทำให้ผู้บริหาร เห็นสมควรหรือไม่เห็นสมควร ในอันที่จะดำเนินตามนโยบายหรือลัทธิไป

มอร์แกน และคิง (Morgan & King. 1971 : 516 อ้างถึงใน พนารัตน์ พ่วงบุญปลูก. 2542 : 18) ได้เสนอแนะว่า การที่จะให้ใครแสดงความคิดเห็น ควรถามกันต่อหน้า (Face to Face) ดีกว่าที่จะให้เขาต้องมาอ่านข้อความหรือเขียนข้อความ ซึ่งแสดงว่าทั้งสองคนเห็นว่าการ สัมภาษณ์หรือการสอบถามจะดีกว่าการตอบแบบสอบถาม และถ้าใช้แบบสอบถามสำหรับวัด ความคิดเห็นจะต้องระบุให้ผู้ตอบตอบว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับข้อความที่กำหนด

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การวัดความคิดเห็น หมายถึง การวัดระดับ ความรู้สึกนึกคิดของบุคคลเพื่อให้ทราบระดับความคิดเห็นว่าอยู่ในระดับมาก-ปานกลาง-น้อย โดยใช้แบบสอบถามหรือการสัมภาษณ์หรือการวิเคราะห์ สังเคราะห์จากเอกสารที่ค้นคว้า

2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาพิเศษ

รายงานการวิจัยการติดตามผลการดำเนินงานตามนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับ คนพิการ , สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี : 2545 (9-10) กล่าวไว้ว่า การศึกษาพิเศษ (Special Education) หมายถึง การศึกษาที่จัดให้แก่เด็กที่มีความ ต้องการพิเศษ (Children with special needs) ทางการศึกษาแตกต่างไปจากเด็กปกติเนื่องจากมี ความผิดปกติทางร่างกาย อารมณ์ พฤติกรรม หรือสติปัญญา ซึ่งต้องการดูแลเป็นพิเศษเพื่อให้ เด็กได้เรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมและได้รับประโยชน์จากการศึกษาอย่างเต็มที่ การจัดการศึกษาให้ แก่เด็กกลุ่มนี้ จึงต้องดำเนินการสอนโดยครูที่ได้รับการฝึกฝนมาเป็นพิเศษ มีเทคนิค วิธีการ สอนที่แตกต่างไปจากเด็กปกติ การจัดเนื้อหาของหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน

อุปกรณ์การสอนและวิธีการประเมินผลที่เหมาะสมกับสภาพและความสามารถของแต่ละบุคคล เพื่อพัฒนาให้เกิดศักยภาพสูงสุดและการจัดการศึกษาพิเศษนี้ อาจจัดเป็นสถานศึกษา เฉพาะสำหรับเด็กที่มีความผิดปกติในระดับรุนแรงหรือจัดการศึกษาในโรงเรียนปกติในรูปแบบ การเรียนร่วม (Mainstreaming) สำหรับเด็กที่มีระดับความผิดปกติไม่รุนแรงมาก

ในการดำเนินการจัดการศึกษาพิเศษ วาริ ธีระจิตร (2537) กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2538) ผดุง อารยะวิญญู (2541) บุญสม นาวานุเคราะห์ (2543) (อ้างถึงใน สำนักงานคณะ กรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี. 2545 : 9-10) พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 (แก้ไขปรับปรุง) พ.ศ. 2545 ได้นำเสนอแนวคิดพื้นฐานและปรัชญาใน การจัดการศึกษาพิเศษ สรุปได้ดังนี้

1. การให้การศึกษาแก่คนพิการเป็นหน้าที่ของรัฐ โดยรัฐต้องจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นพิเศษให้กับเด็กพิการ โดยให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการในรูปแบบที่เหมาะสมโดย คำนึงความสามารถพิเศษ

2. พื้นฐานแนวคิดในเรื่องความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา โดยเน้นความ เท่าเทียมกันในการที่จะได้รับบริการทางการศึกษาไม่ว่าจะเป็นคนพิการหรือคนปกติ หากเด็ก ไม่สามารถจะเข้าเรียนในระบบโรงเรียนปกติได้ถือเป็นหน้าที่ที่รัฐจะต้องจัดการศึกษาให้สนอง ต่อต่อความต้องการของเด็กพิเศษ

3. พื้นฐานการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล เนื่องจากเด็กพิการมีลักษณะที่ แตกต่างไปจากเด็กปกติในด้านร่างกาย อารมณ์หรือจิตใจ แต่เด็กพิการเหล่านี้ก็มีสิทธิที่จะได้ รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นบริการจากภาครัฐเท่าเทียมกับเด็กปกติ (พระราชบัญญัติการ ศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (แก้ไขปรับปรุง) พ.ศ. 2545 มาตรา 10) ดังนั้น การจัดการศึกษา ให้เด็กกลุ่มนี้ จึงต้องพัฒนาและหารูปแบบที่เหมาะสมคำนึงถึงความสามารถของเด็ก โดยการ จัดโปรแกรมการศึกษารายบุคคล (Individual Education Program : IEP) โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ เด็กพิการได้รับประโยชน์สูงสุดจากการศึกษา

4. พื้นฐานการพึ่งตนเอง การจัดการศึกษาพิเศษควรมีจุดเน้นให้การศึกษาควบคู่ไปกับการ บำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพ เพื่อให้มีความพร้อมที่จะเรียนต่อไปและดำเนินการจัดการ ศึกษาพิเศษอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาผู้พิการให้ช่วยเหลือตนเองได้โดยการฝึกอบรมวิชาชีพ เพื่อให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ยอมรับตนเอง มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

5. พื้นฐานแนวคิดว่าผู้พิการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เพราะในสังคมมีทั้งคนปกติและ คนพิการ ซึ่งต้องอยู่ร่วมกันในการจัดการศึกษาพิเศษ ในปัจจุบันจึงเน้นให้เด็กพิการเรียนร่วมกับ

เด็กปกติให้มากที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ เว้นแต่กรณีที่มีความพิการในขั้นรุนแรงหรือพิการซ้ำซ้อน ไม่สามารถเรียนร่วมกับเด็กปกติได้ จึงจำศึกษาแยกเฉพาะ แต่อย่างไรก็ตาม ควรให้เด็กเหล่านี้ได้ร่วมกิจกรรมในสังคมกับคนปกติ เพื่อเป็นการเตรียมพื้นฐานการอยู่ร่วมในสังคมต่อไป

จากพื้นฐานแนวคิดที่กล่าวมา สรุปได้ว่า แนวคิดในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการวางอยู่บนพื้นฐานของสิทธิของคนพิการที่จะมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาค เท่าเทียมกับคนปกติเน้นความเสมอภาคในด้าน โอกาสที่จะได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมร่วมกับคนปกติได้ ดังนั้น ในกระบวนการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการจึงต้องมีการดำเนินการเป็นพิเศษ โดยมีการจัดโปรแกรมการศึกษารายบุคคล มีการฟื้นฟูสมรรถภาพและเน้นการจัดการศึกษาในรูปแบบการเรียนร่วมหากไม่มีข้อจำกัดในด้านความพิการในระดับรุนแรง

3. ประวัติโรงเรียนจัดการศึกษาที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาหรือปัญญาอ่อน เริ่มมีการจัดการเรียนการสอนเป็นชั้นเรียนพิเศษโดยกองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา ได้จัดทำเป็นโครงการทดลองในโรงเรียน 5 แห่ง เมื่อปี พ.ศ. 2497 และต่อมาได้มีการจัดชั้นเรียนในโรงพยาบาลปัญญาอ่อน ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นโรงพยาบาลราชานุกูล และมีการแบ่งส่วนงานการสอนเด็กปัญญาอ่อนเป็นโรงเรียนราชานุกูล เปิดการสอนเมื่อปี พ.ศ. 2507 ซึ่งในการดำเนินการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปัญญาอ่อนได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิช่วยคนตาบอดแห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์ ซึ่งมีส่วนสำคัญในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปัญญาอ่อน การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปัญญาอ่อนมีพัฒนาการ ดังนี้

พ.ศ. 2497 กองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา ทดลองจัดชั้นเรียนพิเศษเฉพาะเด็กปัญญาอ่อนในโรงเรียนวัดชนะสงคราม โรงเรียนพญาไท โรงเรียนพิบูลย์ประชาสรรค์ โรงเรียนวัดหนัง และโรงเรียนวัดเวตวันธรรมาวาส และขยายเป็น 7 โรงเรียน เมื่อ พ.ศ. 2500

พ.ศ. 2507 เปิดโรงเรียนราชานุกูลในโรงพยาบาลราชานุกูล

พ.ศ. 2515 มูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อนแห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์จัดตั้งศูนย์วิจัยเด็กปัญญาอ่อน

พ.ศ. 2520 ตั้งโรงเรียนปัญญาอุตึงกร ดำเนินการโดยมูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อนแห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์ เมื่อสำเร็จการศึกษาจะถูกส่งไปฝึกอาชีพต่อที่โรงเรียนราชานุกูล

พ.ศ. 2524 ขยายการศึกษาสำหรับเด็กปัญญาอ่อนไปที่จังหวัดเชียงใหม่

พ.ศ. 2527 ขยายการศึกษาสำหรับเด็กปัญญาอ่อนไปที่จังหวัดอุดรธานี

พ.ศ. 2530 ขยายการศึกษาสำหรับเด็กปัญญาอ่อนไปที่จังหวัดสงขลา

พ.ศ. 2532 มูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อนแห่งประเทศไทยในบรมราชินูปถัมภ์

ตั้งศูนย์พัฒนาอาชีพสำหรับคนปัญญาอ่อนที่จังหวัดนนทบุรี

พ.ศ. 2540 มูลนิธิช่วยคนปัญญาอ่อนแห่งประเทศไทยในบรมราชินูปถัมภ์ ตั้งศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กปัญญาอ่อน เตรียมเด็กก่อนวัยเรียนที่เป็นปัญญาอ่อนในเขตสัปดาห์ทดลอง (รายงานการวิจัยการติดตามผลการดำเนินงานตามนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการ. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545 : 14-15)

ในปัจจุบันนี้ (พ.ศ. 2548) การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลพิการอยู่ในความดูแลรับผิดชอบของสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนเฉพาะความพิการสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา จำนวน 19 โรงเรียน คือ

1. โรงเรียนกาวีละอออุตุ จังหวัดเชียงใหม่
2. โรงเรียนอุบลปัญญาอุตุ จังหวัดอุบลราชธานี
3. โรงเรียนชุมพรปัญญาอุตุ จังหวัดชุมพร
4. โรงเรียนนครสวรรค์ปัญญาอุตุ จังหวัดนครสวรรค์
5. โรงเรียนราชสีมาปัญญาอุตุ จังหวัดนครราชสีมา
6. โรงเรียนสงขลาพัฒนาปัญญา จังหวัดสงขลา
7. โรงเรียนระยองปัญญาอุตุ จังหวัดระยอง
8. โรงเรียนภูเก็ตปัญญาอุตุ จังหวัดภูเก็ต
9. โรงเรียนลพบุรีปัญญาอุตุ จังหวัดลพบุรี
10. โรงเรียนสุพรรณบุรีปัญญาอุตุ จังหวัดสุพรรณบุรี
11. โรงเรียนกาฬสินธุ์ปัญญาอุตุ จังหวัดกาฬสินธุ์
12. โรงเรียนนครศรีธรรมราชปัญญาอุตุ จังหวัดนครศรีธรรมราช
13. โรงเรียนเข็ญรายปัญญาอุตุ จังหวัดเข็ญราย
14. โรงเรียนแพร่ปัญญาอุตุ จังหวัดแพร่
15. โรงเรียนพิจิตรปัญญาอุตุ จังหวัดพิจิตร
16. โรงเรียนน่านปัญญาอุตุ จังหวัดน่าน

17. โรงเรียนเพชรบุรีปัญญานุกูล จังหวัดเพชรบุรี
19. โรงเรียนละเจียงเทราปัญญานุกูล จังหวัดละเจียงเทรา
20. โรงเรียนพิษณุโลกปัญญานุกูล จังหวัดพิษณุโลก

(สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กระทรวงศึกษาธิการ. 2549)

4. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

ความหมายของผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

ชวลา เขียรธนู และกัลยา สุตะบุตร (2539 : 1) กล่าวถึง ความบกพร่องทางสติปัญญาไว้ว่า ความบกพร่องทางสติปัญญา หมายถึง ภาวะที่มีความจำกัดอย่างชัดเจนในการปฏิบัติตนในปัจจุบันซึ่งลักษณะเฉพาะ คือ ความสามารถทางสติปัญญาดำกว่าเกณฑ์ปกติร่วมกับมีความจำกัดของทักษะการปรับตัวอย่างน้อย 2 ทักษะจาก 10 ทักษะ คือ สื่อความหมาย การดูแลตนเอง การดำรงชีวิตในบ้าน ทักษะทางสังคม หรือการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การใช้แหล่งทรัพยากรชุมชน การควบคุมตนเอง การนำความรู้มาใช้ในชีวิตประจำวัน การทำงาน การใช้เวลาว่าง สุขภาพอนามัยและความปลอดภัยและแสดงอาการก่อนอายุ 18 ปี

กรมวิชาการ (2539 : 2) กล่าวถึง ความบกพร่องทางสติปัญญาไว้ว่า ความบกพร่องทางสติปัญญาหมายถึง ภาวะที่มีความจำกัดในทักษะการดำรงชีวิตมีความสามารถทางสติปัญญาดำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยตั้งแต่ความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2 ขึ้นไปร่วมกับมีความจำกัดของทักษะในการปรับตัวอย่างน้อย 2 ทักษะจาก 10 ทักษะและเกิดภาวะบกพร่องทางสติปัญญาก่อนอายุ 18 ปี ซึ่งภาวะบกพร่องทางสติปัญญาเกี่ยวข้องกับ 3 องค์ประกอบ คือ ความสามารถการทำงาน หรือการดำรงชีวิต และสภาพแวดล้อม

ความหมายทางการแพทย์ เป็นนิยามของ ICD – 10 (International Classification of Disease) โดยองค์การอนามัยโลก (World Health Organization = WHO) ได้ให้ความหมายภาวะความบกพร่องทางสติปัญญา (Mental Retardation) หมายถึง ภาวะที่สมองหยุดพัฒนาหรือพัฒนาไม่ได้เต็มที่ทำให้เกิดความบกพร่องทางทักษะต่าง ๆ ในระยะพัฒนาการ ซึ่งมีผลต่อระดับเชาว์ปัญญาทุก ๆ ด้าน เช่น ความสามารถด้านสติปัญญา ด้านภาษา การเคลื่อนไหว ทักษะทางสังคมที่มีความบกพร่องในการปรับตัว อาจมีหรือไม่มี ความผิดปกติทางกายหรือทางจิตร่วมด้วย (กัลยา สุตะบุตร 2538 : 24 อ้างถึงใน WHO, 1991)

พัชรวิทย์ เกตุแก่นจันทร์ ได้ให้ความหมายของความบกพร่องทางสติปัญญา หมายถึง ภาวะที่มีความสามารถทางสติปัญญาดำกว่าปกติ ปรากฏร่วมกับมีความจำกัดทางทักษะด้าน

การปรับตัวอย่างน้อย 2 ทักษะหรือมากกว่า คือ การสื่อความหมาย การดูแลตนเอง การดำรงชีวิตในบ้าน ทักษะทางสังคม การใช้สาธารณสมบัติ การควบคุมตนเอง สุขอนามัย และความปลอดภัย การเรียนวิชาการเพื่อชีวิตประจำวัน การใช้เวลาว่าง การทำงานและ ลักษณะของความบกพร่องทางสติปัญญาเกิดขึ้นก่อนอายุ 18 ปี

สมาคมอเมริกันว่าด้วยความบกพร่องทางสติปัญญา (American Association on Mental Retardation : AAMR) ได้กล่าวถึงความบกพร่องทางสติปัญญาไว้ว่า

ผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา หมายถึง ผู้ที่มีความสามารถทางสติปัญญาดำกว่าเกณฑ์ปกติ เมื่อวัดสติปัญญาโดยใช้แบบทดสอบมาตรฐาน และปรากฏร่วมกับมีความจำกัดทางทักษะด้านการปรับตัวอย่างน้อย 2 ทักษะ หรือมากกว่าจาก 10 ทักษะ คือ ทักษะการสื่อความหมาย การดูแลตนเอง การดำรงชีวิตในบ้าน ทักษะสังคม การใช้สาธารณสมบัติ การควบคุมตนเอง สุขอนามัยและความปลอดภัย การเรียนวิชาการเพื่อชีวิตประจำวัน การใช้เวลาว่าง และการทำงาน ทั้งนี้ความบกพร่องทางสติปัญญาต้องเกิดขึ้นก่อนอายุ 18 ปี

สรุปความหมาย ของ “ผู้มีความบกพร่องทางสติปัญญา” หรือ “ภาวะปัญญาอ่อน” หมายถึง ภาวะที่มีความจำกัดต่อการพัฒนาการทางด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ ภาษาและสติปัญญา ซึ่งทำให้เกิดความบกพร่องในการพัฒนาการด้านต่าง ๆ ทำให้ไม่สามารถปรับตัวได้เหมือนกับเด็กปกติ มีพัฒนาการที่ไม่เหมาะสมกับวัย

การแบ่งประเภทของผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

ได้มีการแบ่งประเภทของผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาตามหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้ สมาคมอเมริกันว่าด้วยความบกพร่องทางสติปัญญา (American Association on Mental Retardation : AAMR) ได้แบ่งระดับความบกพร่องทางสติปัญญาตามลักษณะความต้องการและการบริหารช่วยเหลือ เป็น 4 ระดับ คือ

1. ต้องการได้รับการช่วยเหลือเป็นครั้งคราว (Intermittent)
2. ต้องการได้รับการช่วยเหลือตามระยะเวลาที่กำหนด (Limit)
3. ต้องการความช่วยเหลือติดต่อกันตลอดไป (Extensive)
4. ต้องการความช่วยเหลือในทุก ๆ ด้านอย่างทั่วถึงและต้องการมากที่สุด

(Pervasive)

องค์การอนามัยโลก ICD-10 Edition 4 Revised ได้แบ่งตามระดับความรุนแรงของ
ความบกพร่องทางสติปัญญา ดังนี้

ระดับความรุนแรง	I.Q.	ลักษณะเฉพาะ
น้อย (Mild)	50-69	มีพัฒนาการด้านภาษาช้ากว่าเด็กในวัยเดียวกัน แต่สามารถพัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาในชีวิตประจำวันได้ ช่วยเหลือตนเองได้ เช่น การรับประทานอาหาร การอาบน้ำ การแต่งตัว รวมทั้งทักษะที่ใช้ในชีวิตทั่วไป เรียนในระดับประถมศึกษาได้เรียนวิชาที่ง่าย ๆ ได้ ประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้ ปัญหาพฤติกรรม อารมณ์ และสังคมต้องการแก้ไขและการสนับสนุนช่วยเหลือจะมีลักษณะคล้ายคลึงกับบุคคลที่มีสติปัญญาปกติทั่วไป
ปานกลาง (Moderate)	35-49	มีพัฒนาการด้านภาษาที่ค่อนข้างจำกัด ระดับการพัฒนาของแต่ละคนจะมีความแตกต่างกัน บางคนสามารถร่วมสนทนาและเข้าใจคำสั่งง่าย ๆ ได้ บางคนทำได้ แต่เพียงใช้เพื่อสื่อความต้องการขั้นพื้นฐานการดูแลตนเอง และทักษะด้านการเคลื่อนไหวล่าช้า มีความก้าวหน้าในการเรียนรู้จำกัด แต่พอจะเรียนทักษะพื้นฐานที่จำกัดในการอ่าน เขียน และ นับจำนวนได้ สามารถฝึกหัดเกี่ยวกับการทำงานกิจวัตรประจำวัน พัฒนาความสามารถทางสังคมในสร้างปฏิสัมพันธ์สื่อความหมายกับผู้อื่นเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมง่าย ๆ ได้เท่านั้น
รุนแรง (Severe)	20-34	ลักษณะคล้ายคลึงกับบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับปานกลาง แต่มักพบสาเหตุทางพยาธิสภาพ บุคคลส่วนใหญ่จะมีปัญหาของ

สำนักวิทยบริการ²¹ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ระดับความรุนแรง	I.Q.	ลักษณะเฉพาะ
รุนแรงมาก (Profound)	น้อยกว่า 20	ความบกพร่องด้านอื่น ๆ ที่เกิดร่วมอย่างชัดเจน ต้องการดูแลเอาใจใส่จากผู้ใกล้ชิด มีความจำกัดอย่างมากในด้านความเข้าใจหรือ ทำตามคำขอร้องหรือคำสั่ง ส่วนใหญ่ไม่ เคลื่อนไหวหรือเคลื่อนไหวน้อยมาก ไม่สามารถ ควบคุมตนเองได้ การดูแลตนเองใน ระดับ พื้นฐานทำได้เพียงเล็กน้อยหรือทำไม่ได้เลย จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา และแนะนำอื่น ๆ ทำการประเมิน
(Other)	เขาวัดปัญหา ตามวิธีการ ปกติได้ยากหรือ ไม่สามารถ ทำได้	มีความบกพร่องทางกายหรือทางระบบประสาท รับรู้เกิดขึ้นร่วมด้วย เช่น ตาบอด หูหนวก หรือมีความผิดปกติทางพฤติกรรมอย่างรุนแรง หรือพิการทางกาย

กรมวิชาการ (2539 : 3) กล่าวว่า ในระบบการศึกษาแบ่งตามความต้องการพิเศษ และ
ความสามารถที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคล ดังนี้

1. ผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับเรียนได้ หมายถึง ผู้ที่มีความบกพร่อง
ทางสติปัญญา ระดับน้อย มีพัฒนาการด้านการฟัง พูด และเขียนล่าช้ามีความสามารถในการ
ทำงานเชิงปฏิบัติการมากกว่าด้านวิชาการ สามารถเรียนร่วมชั้นปกติได้ถ้ามีรูปแบบการ
ช่วยเหลือที่เหมาะสมโดยเฉพาะเด็กในกลุ่มอาการดาวน์

2. ผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับฝึกได้ หมายถึง ผู้ที่มีความบกพร่องทาง
สติปัญญาระดับปานกลางถึงรุนแรง มีความก้าวหน้าในการเรียนรู้จำกัดอยู่เฉพาะทักษะพื้นฐาน
ที่จำเป็นในการฟัง พูด อ่าน เขียน และนับจำนวนเท่านั้น จำเป็นต้องเรียนในชั้นเรียนพิเศษใน
โรงเรียนปกติหรือโรงเรียนศึกษาพิเศษ

3. ผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับที่ไม่สามารถเรียนหรือฝึกได้ หมายถึง
ผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับรุนแรงมาก ช่วยเหลือตัวเองได้น้อยมากหรือไม่ได้เลย
ต้องอยู่ในความดูแลของบุคลากรทางการแพทย์และต้องมีคนคอยดูแลช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด

จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือในสถาบันเฉพาะเท่านั้น

ลักษณะของผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

1. ผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับเรียนได้ มีลักษณะ ดังนี้

1.1 ด้านสติปัญญา เป็นด้านที่เด็กมีความบกพร่องทางสติปัญญาแตกต่างจากเด็กปกติมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับด้านอื่น ๆ การวินิจฉัยด้านสติปัญญามักเกี่ยวข้องกับ การเรียนรู้ เช่น เรียนรู้ช้ากว่าเด็กปกติหรือมีความสามารถในการเรียนรู้น้อยกว่าเด็กปกติ ซึ่งจะพบลักษณะเหล่านี้เมื่อเด็กเข้าโรงเรียนและเริ่มเรียนวิชาการ ดังนี้

1.1.1 อัตราเร็วของการเรียนรู้ (Rate of Learning) เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาใช้ เวลาในการเรียนรู้มากกว่าเด็กปกติ

1.1.2 ระดับการเรียนรู้(Level of Learning) เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญามักมีปัญหา เกี่ยวกับการเรียนวิชาการ คือ เรียนได้ในระดับต่ำกว่าเด็กปกติ แต่เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาอาจพัฒนาการเรียนได้ดีในวิชาพลศึกษา เครื่องจักรกลหรือในด้านศิลปะ เป็นต้น

1.1.3 อัตราเร็วของการลืม (Rate of Forgetting) เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีแนวโน้มที่จะลืมสิ่งที่เรียนรู้ไปเร็วกว่าเด็กปกติ หากเด็กไม่มีโอกาสได้ฝึกฝนสิ่งที่เรียนรู้ไปแล้ว การฝึกฝนในลักษณะซ้ำ ๆ บ่อย ๆ และให้พักเป็นระยะ ๆ จะช่วยทำให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาสามารถจำข้อมูลที่เรียนไปแล้วได้ดี

1.1.4 การถ่ายโยงความรู้ (Transfer of Learning) เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญามีปัญหาความยากลำบากในการถ่าย โยงการเรียนรู้จากสถานการณ์หนึ่งไปยังอีกสถานการณ์หนึ่ง ทักษะหรือความถี่รวบยอดที่กำลังเรียนอยู่เด็กสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่กำหนดในขณะที่เรียน ได้ดีแต่ไม่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เลยในสถานการณ์ที่แตกต่างจากสถานการณ์เดิมเล็กน้อยหรือแตกต่างโดยสิ้นเชิง

1.1.5 การเรียนรู้สิ่งที่เป็นรูปธรรม นามธรรม (Concrete Versus Abstract Learning) เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สามารถจะเรียนรู้สิ่งที่เป็นรูปธรรมชัดเจนตรงไปตรงมาได้ดีกว่าสิ่งที่เป็นนามธรรม

1.1.6 การเรียนจากเหตุการณ์ (Incidental Learning) เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในขณะที่เรียนรู้จะสนใจเฉพาะเนื้อหาสำคัญ แต่ไม่สามารถเก็บเนื้อหาหรือข้อมูลที่เรียนรู้จากส่วนอื่น ๆ ที่อยู่สถานการณ์นั้น ๆ ในขณะที่เด็กปกติทำได้

1.1.7 รูปแบบการเรียนรู้ (Learning Set) เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ต้องใช้เวลานานมากกว่าเด็กปกติในการที่จะพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ คือ กระบวนการแก้ไข ปัญหาอย่างมีระบบ จะใช้วิธีแก้ไขเป็นขั้นตอนไปจนประสบผลสำเร็จเมื่อประสบความสำเร็จ ในการแก้ไขปัญหาลดน้อย ๆ แล้วมนุษย์จะพัฒนารูปแบบการแก้ไข

1.1.8 ปัญหาของตนเอง ซึ่งเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญามีปัญหา ความยากลำบากแต่ถ้าให้เด็กเรียนรู้กระบวนการแก้ไขปัญหาอย่างมีระบบได้แล้ว เด็กที่มีความ บกพร่องทางสติปัญญาสามารถทำได้เช่นเดียวกับเด็กปกติ

1.2 ภาษาและการสื่อสาร เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาจะเรียนรู้ภาษาได้ ช้ากว่าเด็กปกติวิชาการอื่น ๆ ที่ต้องอาศัยภาษาในการเรียนรู้ เช่น คณิตศาสตร์ สังคม เป็นต้น ทำให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญามีปัญหาในการเรียนสูงมาก ดังนั้น จึงควรให้ความสำคัญ และรับบริการกระตุ้นพัฒนาการ โดยเฉพาะทางภาษาจากนักวิชาการ

1.3 ทักษะทางสังคม เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา จะต้องต่อสู้แข่งขันใน การดำรงชีวิตกับผู้อื่น ทักษะทางสังคมจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งเมื่อต้องอยู่ในสถานการณ์ที่ แตกต่างไปจากที่เคยชินเด็กจะมีปฏิกิริยาตอบสนองในลักษณะกลัว วิตกกังวล หรือพฤติกรรม ก่อทวน ดังนั้น โปรแกรมการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับทักษะทางสังคมจึงต้องมีการวางแผน อย่างรอบคอบและเป็นระบบ โดยเฉพาะพฤติกรรมปรับตัว (Adaptive Behavior) ซึ่งเป็น สิ่งสำคัญมาก ที่จะทำให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีปกติ สุขและมีคุณภาพชีวิตดี

1.4 ทักษะกลไกกล้ามเนื้อ เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับน้อย จะมี ความแตกต่างของการพัฒนาการด้านร่างกายและความสามารถทางทักษะกลไกกล้ามเนื้อจาก เด็กปกติเล็กน้อย ดังนั้น พัฒนาการด้านนี้หากมีลักษณะล่าช้าหรือมีความบกพร่องจะส่งผลให้ พัฒนาการโดยรวมของเด็กมีความล่าช้าไปด้วย แต่ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และการวินิจฉัยเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มิได้ขึ้นอยู่กับความผิดปกติหรือล่าช้าทาง พฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งเป็นเกณฑ์

2. ผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับฝึกได้

ผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับฝึกได้ มีลักษณะส่วนมากคล้ายคลึงกับผู้ ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาเรียนได้ แต่ต่างกันที่ระดับความรุนแรงเนื่องมาจากมีระดับ สติปัญญาดำกว่า ดังนี้

2.1 ด้านการเคลื่อนไหว คนกลุ่มนี้มีปัญหาในการทำงานของกล้ามเนื้อ ทั้งกล้ามเนื้อมัดใหญ่ กล้ามเนื้อมัดเล็ก ตลอดจนมีปัญหาในการประสานกันระหว่างมือกับสายตา

2.2 ด้านการช่วยตัวเอง พบปัญหามากหากไม่ได้รับการฝึกอย่างเพียงพอ จะไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ดี การเรียนการสอนจึงมุ่งเน้นการช่วยตัวเองโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การรับประทานอาหาร การขับถ่ายและการแต่งตัว

2.3 ภาษาและการพูด คนกลุ่มนี้จะมีปัญหาในการพูด หลายคนพูดไม่ชัด มีความรู้ทางภาษาจำกัด หากได้รับการฝึกอย่างเพียงพอจะสามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้

2.4 ด้านการเรียน มักประสบความล้มเหลวในการเรียน ครูต้องหมั่นทบทวนบทเรียนอยู่เสมอและมีความสามารถในการเรียนค่อนข้างจำกัด

5. แนวคิดในการจัดการศึกษาสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

5.1 สิทธิทางการศึกษาของผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

การศึกษาเป็นรากฐานในการพัฒนาคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ทั้งทางด้านปัญญา จิตใจ ร่างกาย และสังคม เพื่อให้เป็นสมาชิกที่พึงประสงค์ และเป็นที่ยอมรับของสังคม ตลอดจนสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เมื่อรัฐจัดการศึกษาให้เด็กปกติแล้วยังมีการจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษในลักษณะของการศึกษาพิเศษในโรงเรียน เฉพาะความพิการและใน โรงเรียนเรียนรวมกับเด็กปกติทั้งในระดับประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา นอกจากนั้นแล้ว ยังมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 43 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย...” นอกจากนั้นแล้ว ยังมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ปรับปรุง) พ.ศ. 2545 มาตรา 10 วรรค 2 ได้บัญญัติว่า “การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือร่างกายพิการหรือทุพพลภาพ..... ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าว มีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ” และมาตรา 10 วรรค 3 บัญญัติว่า “การศึกษาสำหรับคนพิการในวรรคสอง ให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายและให้บุคคลดังกล่าว มีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง” ประกอบกับ “ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการไทย” ข้อ 4 ความว่า “คนพิการมีสิทธิได้รับการ

ดูแลฟื้นฟูสมรรถภาพและพัฒนาตั้งแต่แรกเกิดและแรกเริ่มที่พบความพิการ รวมทั้ง ผู้ปกครอง และครอบครัวของคนพิการต้องได้รับการสนับสนุนจากรัฐในทุกด้านเพื่อให้ฟื้นฟูสมรรถภาพ และพัฒนาคนพิการอย่างเต็มศักยภาพและสอดคล้องกับความต้องการของแต่ละบุคคล นอกจากนี้แล้ว ยังมีพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 มาตรา 15 ข้อ 2 ได้กำหนดไว้ว่า “คนพิการที่ได้รับการจดทะเบียนให้ได้รับการสงเคราะห์ การพัฒนา และฟื้นฟูสมรรถภาพทางการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับหรือการศึกษาสาย อาชีพหรืออุดมศึกษาตามความเหมาะสม ซึ่งให้ได้รับโดยการจัดเป็นสถานศึกษาเฉพาะหรือ จัดรวมในสถานศึกษาก็ได้ โดยให้ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ให้การสนับสนุนตามความเหมาะสม”

5.2 แนวคิดในการจัดการศึกษาสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

5.2.1 ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนได้โดยไม่คำนึงถึงขอบข่ายหรือระดับของความ พิการ

5.2.2 ผู้เรียนมีความต้องการเฉพาะตัวที่จะต้องทำให้สำเร็จ จึงควรจัดหลักสูตรให้ ตรงกับความต้องการของแต่ละบุคคล

5.2.3 จัดโปรแกรมการสอน เพื่อเตรียมผู้เรียนให้ดำเนินชีวิตนอกโรงเรียน คือ ชุมชนของคนการศึกษาเป็นการเตรียมเด็กตลอดชีวิต

5.2.4 สนับสนุนให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกอย่าง แม้ว่าบางกิจกรรม จะร่วมได้เพียงบางส่วนก็ตาม

5.2.5 เลือกรูปแบบและสื่อการสอน โดยคำนึงถึงวัยผู้เรียนเสมอ เพื่อให้สะดวกใน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ควรจัดแบ่งกลุ่ม ผู้เรียนให้มีระดับความสามารถหรือระดับพัฒนาการที่ใกล้เคียงกัน ดังนี้

- 1) กลุ่มผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับเรียนได้
- 2) กลุ่มผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับฝึกได้

5.3 แนวการจัดการศึกษาสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

ในการจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาได้มีนักการ ศึกษาได้เสนอแนะและกำหนดขอบเขตของเนื้อหาที่เหมาะสมกับการพัฒนา ดังนี้

วิลเลียม เจวาร์ด (1989 : 84-85) กล่าวถึงการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความ บกพร่องทางสติปัญญา ดังนี้

ระดับประถมศึกษา ในช่วงชั้นปีที่ 1-3 เนื้อหาควรต่อเนื่องจากระดับปฐมวัยในทักษะพื้นฐานต่าง ๆ และพัฒนาการทางด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว การจัดการศึกษาควรเน้นเฉพาะกิจกรรมและวิชาการที่จำเป็น คือ การอ่าน การเขียนฝึกกล้ามมือ และคณิตศาสตร์เบื้องต้น ช่วงชั้นปีที่ 4 - 6 เนื้อหาควรมุ่งเน้นที่สร้างเสริมวิชาการและสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต การอ่าน เขียน การสื่อสาร และคณิตศาสตร์ต่าง ๆ การพัฒนาด้านกล้ามเนื้อ และการเคลื่อนไหว การฝึกประสาทสัมผัสต่าง ๆ

ผดุง อารยะวิญญู (2539 : 46-47) กล่าวถึงการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ดังนี้

ระดับประถมศึกษาควรเน้นเกี่ยวกับการอ่าน คณิตศาสตร์ ภาษา ส่วนวิทยาศาสตร์และสังคมศึกษานั้นมีความสำคัญรองลงไป

สิ่งที่นักวิชาการเห็นสอดคล้องกันก็คือ ควรปรับเนื้อหาและหลักสูตรให้สอดคล้องกับความสามารถและความต้องการของเด็กเป็นรายบุคคล

สรุปได้ว่า หลักสูตรสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา กลุ่มเรียนได้ ควรเน้นในการพัฒนาทักษะเบื้องต้น ทักษะทางสังคม ทักษะในการช่วยเหลือตนเอง และความพร้อมในด้านการฝึกอาชีพ ซึ่งจัดการเรียนการสอนจากง่ายไปหายาก

สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับฝึกได้ในการจัดการเรียนการสอนควรเน้นเนื้อหา ดังนี้ (ผดุง อารยะวิญญู 2539 : 71-72)

1. ทักษะในการช่วยเหลือตนเอง ทักษะในการช่วยตนเองเป็นทักษะแรกๆ ที่เด็กควรได้รับการฝึก ทักษะในการช่วยตนเอง ได้แก่ การรับประทานอาหาร การแต่งตัว การใช้ห้องน้ำ (การขับถ่ายที่ถูกต้อง)

2. ทักษะในการสื่อสาร เด็กปัญญาอ่อนประเภทนี้จำนวนมากที่ฟังคำพูดเข้าใจและพูดได้ แต่บางคนพูดไม่ได้แม้จะได้รับการสอนพูดเป็นเวลานาน แต่บางคนพูดไม่ได้ การสื่อสารต้องใช้ระบบอื่นที่ไม่ใช่การพูด นั่นคือการใช้ภาษามือ หรือระบบอื่น เช่น ใช้รูปภาพ สิ่งของ หุ่นจำลองหรือบัตรคำ การขึ้นรถประจำทาง การขึ้นรถแท็กซี่ การข้ามถนน การเดินบนทางเท้า

3. ทักษะในการอ่าน การเขียน และเลขคณิตที่จำเป็นในการดำรงชีพ เช่น การอ่านราคาสินค้า การอ่านป้ายประกาศต่าง ๆ การอ่านป้ายบอกสายรถประจำทาง การซื้ออาหาร และ ชื่อของใช้ที่จำเป็น เป็นต้น

4. ทักษะด้านนันทนาการ ควรฝึกให้รู้จักใช้เวลาว่างในการพักผ่อนและนันทนาการ

ที่ง่าย ๆ และเหมาะสมกับความสามารถของเขา เช่น การโยนลูกบอล การเล่นกระดานลื่น การเล่นเกม

5. ทักษะพื้นฐานทางด้านอาชีพ เด็กปัญญาอ่อนที่มีระดับต่ำมาก ส่วนมากไม่สามารถประกอบอาชีพอย่างอิสระได้ดี แต่หากมีการเตรียมความพร้อมในด้านอาชีพเป็นอย่างดีแล้ว เด็กเหล่านี้สามารถทำงานที่ไม่สลบซับซ้อนนัก

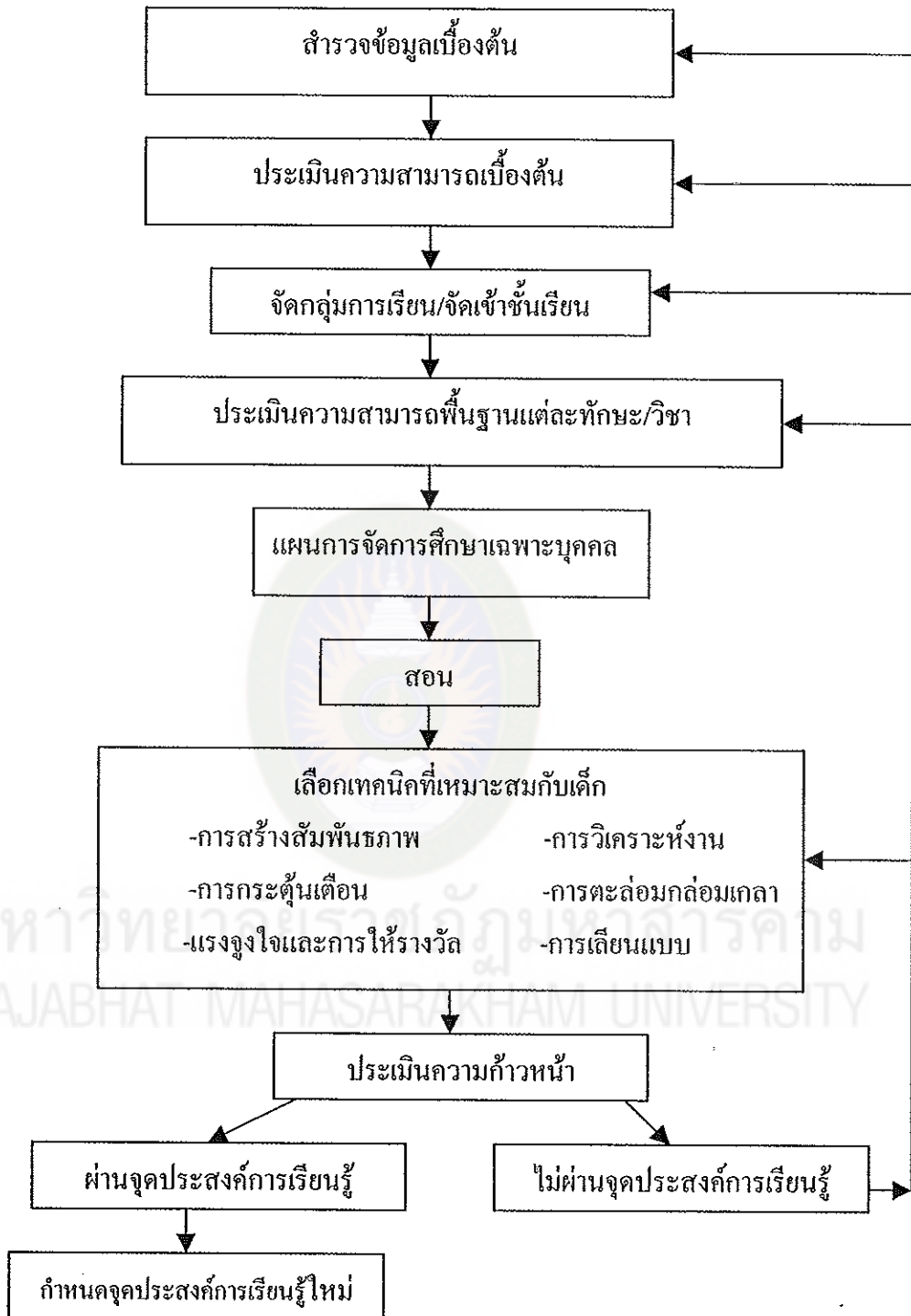
คาร์ลลี ธนะภูมิ (2535 : 2) กล่าวถึง การจัดการศึกษาให้กับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ควรประกอบด้วย

1. หลักสูตรหรือโปรแกรมการสอน จะต้องเป็นหลักสูตรการศึกษาที่ปรับปรุงเนื้อหาให้น้อยกว่า และง่ายกว่าหลักสูตรของเด็กปกติมาก และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้
2. กระบวนการสอน จะต้องใช้เทคนิคและวิธีการสอนที่พิเศษกว่าเด็กปกติมาก เพื่อให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาสามารถเข้าใจและเรียนรู้ทักษะต่าง ๆ ได้
3. การปรับพฤติกรรม สำหรับการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญานั้น การปรับพฤติกรรมเป็นสิ่งจำเป็นมาก

สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เป็นการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการและความสามารถของเด็กแต่ละคนเป็นการจัดการศึกษาที่เน้นการพัฒนาทักษะเบื้องต้น ทักษะทางสังคม ทักษะการช่วยเหลือตนเองและความพร้อมในด้านการฝึกอาชีพ เพื่อให้เด็กเหล่านี้ได้พัฒนาทักษะต่าง ๆ ตามศักยภาพของแต่ละคน

5.4 แนวทางการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

ผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาจะมีพัฒนาการด้าน ร่างกาย สังคม อารมณ์ ภาษา และสติปัญญาต่ำกว่าคนปกติ การจัดการเรียนการสอนสำหรับบุคคลเหล่านี้ทั้งในระดับ ที่มีความบกพร่องเล็กน้อยถึงระดับรุนแรง ให้มีประสิทธิภาพสูงสุดและสอดคล้องกับระดับความสามารถความต้องการจำเป็นของแต่ละบุคคลและบรรลุจุดหมายที่กำหนดในหลักสูตรได้นั้น ควรยึดหลักการตามขั้นตอน ดังแผนภูมิที่ 2

แผนภูมิที่ 2 แสดงขั้นตอนแนวทางการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

1. สํารวจข้อมูลเบื้องต้น

การสำรวจข้อมูลเบื้องต้น เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในด้านต่าง ๆ เมื่อบุคคลเหล่านี้เข้าสู่ระบบการช่วยเหลือฟื้นฟูสมรรถภาพหรือการจัดการศึกษา โดยอาจเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1.1 ประวัติส่วนตัว การเก็บประวัติส่วนตัว อาทิ วัน เดือน ปี เกิด ภูมิลำเนา ความเจ็บป่วยในวัยเด็ก ฯลฯ ซึ่งรายละเอียดในแบบฟอร์มกรอกประวัติของผู้บกพร่องทางสติปัญญานั้น สถานศึกษาหรือหน่วยงานที่ช่วยเหลือจัดการศึกษาอาจสร้างขึ้นเก็บข้อมูลต่าง ๆ ให้ครอบคลุม และตรงกับความต้องการที่จะเอื้อให้ครู ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง อาทิ แพทย์ นักจิตวิทยา นักกายภาพบำบัด นักกิจกรรมบำบัด นักอรรถบำบัด ฟิสิกส์ นำไปเป็นประโยชน์ในการวางแผนฟื้นฟูผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาต่อไป

1.2 ใบรับรองแพทย์ ซึ่งออกโดยแพทย์แผนปัจจุบัน เพื่อตรวจสอบสภาพสุขภาพของผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาซึ่งบางคนอาจเป็นโรคประจำตัวที่จำเป็นต้องดูแลอย่างใกล้ชิดและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพสุขภาพปัจจุบัน เช่น โรคหัวใจ ลมชัก เป็นต้น

1.3 ใบตรวจวัดระดับสติปัญญา ซึ่งเป็นหลักฐานที่แสดงในระดับเบื้องต้นว่า เป็นผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีความบกพร่องและสมควรได้รับการช่วยเหลือและการจัดการศึกษาพิเศษจริงหลักฐานดังกล่าวนี้ออกให้โดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง คือ นักจิตวิทยาหรือจิตแพทย์หรือการวินิจฉัยของแพทย์จากโรงพยาบาลหรือศูนย์บริการต่าง ๆ

1.4 สำเนาทะเบียนบ้านและสำเนาสูติบัตร เพื่อให้ทราบถึงสภาพครอบครัวและสภาพการเกิดของผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

1.5 หลักฐานอื่น ๆ เช่น ผลการช่วยเหลือฟื้นฟูจากหน่วยงานเดิมที่ผู้บกพร่องทางสติปัญญาไปขอรับบริการ ผลงานเกี่ยวกับการเรียนจากโรงเรียนเดิมข้อมูลต่าง ๆ ดังกล่าวช่วยให้ครูหรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางรู้จัก เข้าใจและทราบความต้องการของผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในเบื้องต้นและสามารถนำข้อมูลเหล่านี้มาประกอบการพิจารณาพร้อมกับการประเมินความสามารถเบื้องต้น เพื่อนำมาวางแผนช่วยเหลือฟื้นฟูสมรรถภาพหรือจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคนต่อไป

2. ประเมินความสามารถเบื้องต้น

ในระยะเริ่มแรกที่ผู้บกพร่องทางสติปัญญาเข้าสู่ระบบการฟื้นฟูทางการศึกษา สถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรประเมินความสามารถเบื้องต้นของบุคคลเหล่านี้

เพื่อตรวจสอบความสามารถหรือระดับพัฒนาการ ค้นหาจุดเด่น จุดด้อย โดยใช้แบบประเมิน หรือแบบคัดแยกที่สร้างขึ้นเอง หรือแบบประเมินมาตรฐาน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาพิจารณา ร่วมกับการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น จัดผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาเข้ากลุ่มการเรียนหรือ จัดเข้าชั้นเรียนใน โรงเรียนการศึกษาพิเศษหรือ โรงเรียนเรียนร่วมตามความเหมาะสม

3. จัดกลุ่มผู้เรียน/จัดชั้นเรียน

ผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาแต่ละคนมีระดับความสามารถและสภาพปัญหา ความต้องการพื้นฐานในแต่ละด้านที่แตกต่างกัน การฟื้นฟูด้านการศึกษานั้น การจัดการเรียน การสอนจำเป็นต้องแบ่งกลุ่มผู้เรียนตามระดับความสามารถ เพื่อเอื้อให้ง่ายต่อการจัดการเรียน การสอนและจัดประสบการณ์หลากหลาย โดยอาจแบ่งกลุ่มผู้เรียนให้มีระดับความสามารถ หรือระดับพัฒนาการที่ใกล้เคียงกัน ดังนี้

1. กลุ่มผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับเรียนได้
2. กลุ่มผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับฝึกได้

4. ประเมินความสามารถพื้นฐานแต่ละทักษะ/วิชา

เมื่อผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาจัดเข้ากลุ่มการเรียนหรือชั้นเรียนตามระดับ ความสามารถที่เหมาะสมหรือพัฒนาการที่เหมาะสมแล้ว หน้าที่สำคัญประการแรกของผู้สอนทำ ก็คือ การประเมินความสามารถพื้นฐานแต่ละทักษะ/วิชาในหลักสูตรหรือ โปรแกรมการเรียนที่ บุคคลเหล่านี้เกี่ยวข้องกับอย่างละเอียด เพื่อตรวจสอบว่าผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาแต่ละ คนมีความสามารถพื้นฐานแต่ละทักษะ/วิชาในหลักสูตรที่กำหนดให้เรียนนั้น ๆ ระดับใดหรือ ชั้นไหนแล้วนำข้อมูลมาจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลต่อไป ซึ่งจะเห็นว่า การประเมิน ความสามารถพื้นฐานแต่ละทักษะ/วิชามีความแตกต่างจากการประเมินความสามารถเบื้องต้น และมีเป้าหมายในการนำไปใช้ที่แตกต่างกัน

5. กำหนดแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล

แม้ได้จัดให้ผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เข้ากลุ่มการเรียนหรือจัดเข้าชั้นเรียน ตามระดับความสามารถเพื่อให้ง่ายต่อการจัดการเรียนการสอนและจัดมวลดประสบการณ์ให้ ผู้เรียนแต่ผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาแต่ละคนก็ยังมีศักยภาพและความต้องการจำเป็น ที่แตกต่างกัน เพื่อให้การจัดการศึกษาสนองความต้องการผู้เรียน ได้อย่างแท้จริงและบรรลุ จุดหมายตามที่หลักสูตรกำหนดได้ จำเป็นต้องกำหนดแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลหรือ IEP (Individualized Education Program) ขึ้นสำหรับผู้เรียนเป็นรายบุคคลซึ่งประกอบด้วยสาระ สำคัญ ดังนี้

5.1 ข้อมูลส่วนตัว

5.2 ข้อมูลด้านการศึกษา

5.3 ระดับความสามารถพื้นฐานในปัจจุบัน

5.4 การวางแผนการจัดการศึกษา/พัฒนาฟื้นฟู

5.5 ความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความต้องการช่วยเหลือ
อื่นใดทางการศึกษา

5.6 คณะกรรมการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

5.7 ความคิดเห็นของผู้ปกครอง พ่อแม่ หรือนักเรียน

6. การสอน

การสอนผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ให้สามารถพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพ
ต้องคำนึงองค์ประกอบ ดังนี้

6.1 ขนาดของกลุ่มการเรียนรู้/ชั้นเรียน การจัดการเรียนการสอนที่จะให้เกิด
ประสิทธิภาพสูงสุดและสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างทั่วถึงนั้น กลุ่มผู้เรียนที่มีความ
บกพร่องทางสติปัญญาในระดับเรียนได้ในกลุ่มการเรียนรู้หรือชั้นเรียนหนึ่ง ๆ ควรมีจำนวนไม่เกิน
10-12 คน และกลุ่มผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับฝึกได้ ควรมีจำนวนไม่เกิน
5-8 คน

6.2 รูปแบบการสอน อาจจัดรูปแบบการสอนผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
แบ่งเป็น 3 แบบ คือ

6.2.1 การสอนเป็นรายบุคคล คือ การนำผู้เรียนมาสอนทีละคนตามจุดประสงค์การ
เรียนรู้ที่กำหนด และผู้สอนจะจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนคนอื่น ๆ เรียนรู้ตามความเหมาะสมโดย
ถ้า หรือมีผู้สอนอีกคนหนึ่งจัดกิจกรรมเรียนรู้ อาจจัดเป็นกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มย่อยตามความ
เหมาะสม

6.2.2 การสอนเป็นกลุ่มย่อย คือ การสอนผู้เรียนในเวลาเดียวกันเป็นกลุ่มย่อย จะมี
ผู้เรียนจำนวน 3-5 คน ซึ่งผู้เรียนแต่ละคนในกลุ่มจะมีจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ใกล้เคียงกันหรือ
เหมือนกัน

6.2.3 การสอนเป็นกลุ่มใหญ่ คือ การสอนโดยจัดผู้เรียนกลุ่มใหญ่ ซึ่งจุดประสงค์
การเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนจะใกล้เคียงกันหรือเหมือนกันซึ่งรูปแบบการสอนทั้ง 3 แบบ
ผู้สอนอาจนำไปบูรณาการใช้ให้เหมาะสมกับระดับความสามารถจุดประสงค์การเรียนรู้ของ
ผู้เรียนแต่ละคนและสภาพการจัดการเรียนการสอน

6.3 เทคนิคการสอน

การจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ไม่ว่าจะมีความสามารถระดับใดและเลือกแบบการสอนแบบใดปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุจุดหมายได้นั้น คือ การเลือกใช้เทคนิคการสอนที่เหมาะสมกับสภาพความบกพร่องและความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งมีเทคนิคการสอนดังต่อไปนี้

6.3.1 สอนเป็นรายบุคคล และสอนตามระดับความสามารถ

6.3.2 สอนจากง่ายไปหายาก หรือสอนจากสิ่งใกล้ตัวไปหาไกลตัว

6.3.3 สอนโดยใช้หลัก 3 R's คือ

1) Repetition คือ สอนซ้ำไปซ้ำมา และใช้เวลาสอนมากกว่าเด็กปกติ เมื่อผู้เรียนสามารถจำเรื่องราวที่ผู้สอนสอนหรือทำพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้แล้ว ผู้สอนจึงเปลี่ยนบทเรียนหรือจุดประสงค์การเรียนรู้ใหม่

2) Relaxation คือ สอนแบบไม่ตึงเครียดนัก เปลี่ยนกิจกรรมจากวิชาการเป็นกิจกรรมนันทนาการสลับไปมาให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการเล่นและกิจกรรมในชีวิตประจำวัน

3) Routine กำหนดกิจกรรมให้เป็นกิจวัตรประจำวันเหมือน ๆ กันทุกวัน เพื่อไม่ให้ผู้เรียนเกิดความสับสน

6.3.4 สอนโดยให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง

6.3.5 ใช้เวลาทำแต่ละกิจกรรมไม่ควรเกิน 15-20 นาที

6.3.6 ใช้เทคนิคการสอนเชิงพฤติกรรมอย่างเป็นระบบ เป็นเทคนิคการสอนยึดแนวความคิดทฤษฎีการเรียนรู้ การวางเงื่อนไขแบบลงมือกระทำ (Operant conditioning) คือ กระทำพฤติกรรมที่เหมาะสมหรือต้องการจะได้รับรางวัล หากกระทำพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์จะไม่ได้รับรางวัลหรือถูกลงโทษ ซึ่งเทคนิคการสอนเชิงพฤติกรรมประกอบด้วย

1. การวิเคราะห์งาน งานหรือทักษะหลายอย่างยากเกินไปที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ เมื่อต้องการให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้งานหรือทักษะนั้น ๆ ได้จำเป็นต้องแตกงานออกเป็นขั้นตอนย่อยหรือหลายขั้นตอนเล็ก ๆ เรียกว่า การวิเคราะห์งาน โดยผู้สอนต้อง

1.1 กำหนดพฤติกรรมที่พึงประสงค์หรืองานที่ต้องการให้ผู้เรียนเรียนรู้

1.2 นำพฤติกรรมที่พึงประสงค์มาแยกงานออกเป็นขั้นตอนย่อย ๆ

1.3 ผู้สอนกำหนดเกณฑ์การผ่านแต่ละขั้นตอน และเมื่อผู้เรียนผ่านขั้นตอนแรก ก็จะสอนขั้นตอนต่อไป งานบางอย่างประกอบด้วย พฤติกรรมที่มีองค์ประกอบหลายอย่าง

เช่น การแต่งตัวจะสอนองค์ประกอบแต่ละอย่าง แยกส่วนกัน และแต่ละองค์ประกอบถูกเชื่อมโยงเข้าด้วยกันในที่สุด เรียกว่า วิธีลูกโซ่ (Chaining)

1.4 เลือกรูปวิธีการสอนงานหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ที่วิเคราะห์งานแล้วโดย

1.4.1. การฝึกแบบเดินหน้า (Forward Chaining) คือ การสอนขั้นตอนในส่วนแรกของงานหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ก่อนและสอนไปตามลำดับจนถึงขั้นตอนสุดท้ายของงานหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์นั้น ๆ

1.4.2 การฝึกแบบถอยหลัง (Backward Chaining) คือ การสอนขั้นตอนสุดท้ายของงานหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ก่อน และสอนย้อนขึ้นไปสู่ขั้นตอนแรกของงานหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามลำดับ การสอนแบบนี้ผู้เรียนสามารถทำพฤติกรรมที่พึงประสงค์สำเร็จในแต่ละขั้นตอนและมีโอกาสได้รับรางวัลและรู้สึกภาคภูมิใจ

1.5 กำหนดเกณฑ์การผ่านแต่ละขั้นตอน

2. กระตุ้นเตือน (Prompting) การกระตุ้นเตือนเป็นเทคนิคการสอนที่จะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ หรืองานที่ยากให้ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้แต่ละครั้งและได้รับรางวัล โดยผู้สอนอาจจับหรือกระตุ้นเตือนที่อวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายเป็นการกระตุ้นเตือนทางกายหรือแสดงออกทางสีหน้าท่าทาง เช่น ชี้หรือพยักหน้าเป็นการกระตุ้นเตือนท่าทางหรือออกคำสั่งเป็นการกระตุ้นเตือนทางวาจาอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้เด็กทำงานหรือกระทำพฤติกรรมที่พึงประสงค์หรืออาจใช้การกระตุ้นเตือนทั้งสามอย่างรวมกันแล้ว แต่ความสามารถของเด็กแต่ละคนและเมื่อเด็กเรียนรู้ ทักษะหรืองานที่กำหนดแล้วผู้สอนก็จะถอยถอนหรือลดการกระตุ้นเตือนลงอย่างช้า ๆ โดยลดการช่วยเหลือทางกาย ท่าทางและทางวาจาตามลำดับจนในที่สุดผู้เรียนสามารถกระทำพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้เอง

3. การตะล่อมกล่อมเกลา (Shaping) เทคนิคนี้เป็นการให้รางวัลพฤติกรรมอะไรก็ได้ที่ใกล้เคียงกับพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ต่อมาผู้เรียนจะได้รับรางวัลเมื่อตอบสนองใกล้เคียงกับพฤติกรรมที่พึงประสงค์มากขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งผู้เรียนได้รับรางวัลเมื่อแสดงพฤติกรรมที่ต้องการอย่างแท้จริง ตัวอย่างเช่น การสอนผู้เรียนให้เตะฟุตบอล ครั้งแรกผู้เรียนได้รับรางวัลเพียงสัมผัส ลูกบอลด้วยเท้าต่อมาต้องใช้เท้าดันลูกบอลและในที่สุดผู้เรียนจะได้รับรางวัลเมื่อเตะลูกบอลเท่านั้น

4. แรงจูงใจและการให้รางวัล (Motivation and Reward) ครูต้องพยายามจัดสิ่งแวดล้อมกระตุ้นให้ ผู้เรียนเกิดความรู้สึกอยากรู้ อยากเห็น และให้รางวัลเมื่อผู้เรียนทำพฤติกรรมที่ผู้สอนต้องการรางวัล คือ บางสิ่งบางอย่างที่ผู้เรียนจะพยายามทำงาน เพื่อให้ได้มา

เมื่อผู้เรียนได้รับรางวัลก็จะเกิดแรงจูงใจที่จะทำพฤติกรรมนั้นซ้ำอีกและการให้รางวัลผู้สอนควรคำนึงถึงหลัก 3 ประการ คือ ให้รางวัลอย่างสม่ำเสมอ ทันทีทันใดและให้รางวัลด้วยความจริงใจ

5. การเลียนแบบ (Imitation) การเรียนรู้ส่วนหนึ่งเกิดขึ้นมาจากการเลียนแบบ ดังนั้นผู้สอนจึงนำเทคนิคนี้ไปใช้สอนให้ผู้สอนกระทำพฤติกรรมที่ต้องการได้ โดยอาจใช้แบบอย่างที่เป็นท่าทางหรือกิริยาอาการ (Gestures) และเสียงพูด (Speed Sound) ในระยะแรกของการเรียนรู้พฤติกรรมใหม่จากการเลียนแบบผู้สอนอาจให้รางวัลเพื่อผู้เรียนตอบสนองพฤติกรรมใหม่จากการเลียนแบบผู้สอน อาจให้รางวัลเพื่อผู้เรียนตอบสนองพฤติกรรมแบบอย่างนั้นและตะล่อมกล่อมเกลางานไปสู่พฤติกรรมที่ต้องการจริง ๆ โดยผู้สอนอาจใช้ฝึกให้ผู้เรียนเลียนแบบเดินหน้าหรือถอยหลังแล้วแต่ความเหมาะสม (คู่มือครูสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2543. กองการศึกษาเพื่อคนพิการ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ : 28-37)

6. แนวการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 กำหนดให้สาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพมุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระ การเข้าร่วมและการปฏิบัติตามกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตามความถนัดและความสนใจอย่างแท้จริง การพัฒนาที่สำคัญ คือ การพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้านทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคมให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัยและมีคุณภาพ ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม ซึ่งสถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน เสริมสร้างทักษะชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์ การเรียนในเชิงพหุปัญญาและการสร้างสัมพันธภาพที่ดีซึ่งผู้สอนทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิต การศึกษาต่อและการพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพและการมีงานทำ

2. กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบวงจร ตั้งแต่ศึกษา วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมินและปรับปรุงการทำงาน โดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เช่น ลูกเสือ เนตรนารี ชุวกาชาดและผู้นำเพื่อประโยชน์ เป็นต้น

กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่เกิดจากความสมัครใจของผู้เรียนมุ่งพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพิ่มเติมจากกิจกรรมในกลุ่มสาระ เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันแก้ไขปัญหา ส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่ รวมถึงกิจกรรมที่มุ่งปลูกฝังความมีระเบียบวินัย รับผิดชอบ รู้จักหน้าที่ของตน แบ่งตามความแตกต่างระหว่างกิจกรรมได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. กิจกรรมพัฒนาความถนัด ความสนใจตามความต้องการของผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการเติมเต็มความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์ของผู้เรียนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อการค้นพบความถนัดความสนใจของตนเองและพัฒนาตนเองให้เต็มตามศักยภาพ ตลอดจนการพัฒนาทักษะทางสังคมและปลูกฝังจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม

2. กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ชุวกาชาด ผู้นำเพื่อประโยชน์แก่สังคมและวิถีชีวิตในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข ซึ่งกระบวนการจัดให้เป็นไปตามข้อกำหนดของคณะกรรมการลูกเสือแห่งชาติ ชุวกาชาด สมาคมผู้นำเพื่อประโยชน์และกรรมการรักษาดินแดน

ในทางปฏิบัติสถานศึกษาควรจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในลักษณะของบูรณาการองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องส่งเสริมความรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ให้มีความกว้างขวางยิ่งขึ้น อีกทั้งผู้เรียนได้ค้นพบ และใช้ศักยภาพที่มีในตนเองอย่างเต็มที่เลือกตัดสินใจ ได้อย่างมีเหตุผลเหมาะสมกับตนเอง สามารถวางแผนชีวิตและอาชีพได้อย่างมีคุณภาพ รู้จักสร้างสัมพันธภาพที่ดีเพื่อปรับตัวเข้ากับบุคคลและสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีความสุข เช่น กิจกรรมการสร้างเสริมความรู้สึกรักและเห็นคุณค่าในตนเอง กิจกรรมเหล่านี้สามารถหลอมเข้าไปในการจัดกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ชุวกาชาด ผู้นำเพื่อประโยชน์ มุ่งเป็นการฝึกระเบียบวินัย การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข กิจกรรมชมรมวิชาการ มุ่งเสริมสร้างประสบการณ์ความชำนาญเฉพาะเรื่องที่ถนัดและสนใจจากการเรียนรู้กลุ่มสาระต่าง ๆ ชุมรมต่าง ๆ เพื่อการร่วมกันคิดค้นกิจกรรมที่สร้างสรรค์ก่อให้เกิดความสนุก ความสุข และพัฒนาทักษะทางสังคม ทั้งนี้ แม้จะแยกจัดกิจกรรมเฉพาะทางก็สามารถบูรณาการกิจกรรมแนะแนวเข้าด้วยกันเพื่อให้ค้นพบศักยภาพของตนเอง

หลักการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีหลักการจัด ดังนี้

1. มีการกำหนดวัตถุประสงค์และแนวปฏิบัติที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม
  2. จัดให้เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ ความสนใจ ความถนัด และความสามารถของผู้เรียน
  3. บูรณาการวิชาชีพกับชีวิตจริง ให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต และรู้สึกสนุกกับการใฝ่รู้ใฝ่เรียน
  4. ให้กระบวนการกลุ่มในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ฝึกให้คิดวิเคราะห์ที่สร้างสรรค์ จินตนาการที่เป็นประโยชน์และสัมพันธ์กับชีวิตในแต่ละช่วงวัยอย่างต่อเนื่อง
  5. จำนวนสมาชิกมีความเหมาะสมกับลักษณะกิจกรรม
  6. มีการกำหนดเวลาในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสม สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และเป้าหมายของสถานศึกษา
  7. ผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินการ มีครูเป็นที่ปรึกษา ถือเป็นหน้าที่และงานประจำโดยคำนึงความปลอดภัย
  8. ยึดการมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม
  9. มีการประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรม โดยวิธีการที่หลากหลายและสอดคล้องกับกิจกรรมอย่างมีระบบและต่อเนื่อง โดยให้ถือว่าเป็นเกณฑ์ประเมินผลการผ่านช่วงชั้นเรียน
- แนวการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน**
- สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรม โดยคำนึงถึงแนวการจัด ดังนี้
1. การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเกื้อกูลส่งเสริมการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ เช่น การบูรณาการโครงการ องค์ความรู้จากกลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นต้น
  2. จัดกิจกรรมตามความสนใจ ความถนัดตามธรรมชาติ ความสามารถ ความต้องการของผู้เรียนและชุมชน เช่น ชมรมทางวิชาการต่าง ๆ เป็นต้น
  3. จัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกในการทำประโยชน์ต่อสังคม เช่น กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี เป็นต้น
  4. จัดกิจกรรมประเภทบริการด้านต่าง ๆ ฝึกการทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม เช่น บริการห้องสมุด เพื่อนช่วยเพื่อน สหกรณ์ พยาบาล เป็นต้น

แนวการประเมินผล

การประเมินผลการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นเงื่อนไขสำคัญประการหนึ่งสำหรับการผ่านช่วงชั้นหรือจบหลักสูตร ผู้เรียนต้องเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตลอดจนผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด โดยครูที่ปรึกษากิจกรรม ผู้เรียนและผู้ปกครองมีส่วนร่วมตามแนวประเมิน ดังนี้

1. การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนรายกิจกรรม

1.1 ประเมินการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียนตามจุดประสงค์ของแต่ละกิจกรรม โดยประเมินจากพฤติกรรม การปฏิบัติกิจกรรม การปฏิบัติและผลการปฏิบัติกิจกรรมด้วยวิธีการหลากหลายตามสภาพจริง

1.2 ตรวจสอบเวลาเข้าร่วมกิจกรรมของผู้เรียนว่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดไว้หรือไม่

1.3 ในกรณีที่ไม่มีกิจกรรมใดต้องใช้เวลปฏิบัติตลอดปี เมื่อสิ้นภาคเรียนแรก ผู้รับผิดชอบกิจกรรมควรจัดให้มีการประเมินการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียน เพื่อสรุปความก้าวหน้าและสภาพของการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียนระยะหนึ่งก่อน เพื่อการปรับปรุงแก้ไข หรือส่งเสริมการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียนให้เป็นไปอย่างถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ และรายงานผลการประเมินให้ผู้ปกครองทราบ โดยทำการประเมินตามจุดประสงค์สำคัญของกิจกรรมและนำผลการประเมินนั้น ไปรวมกับการประเมินการร่วมกิจกรรมในการเรียนที่สอง เพื่อตัดสินผลการประเมินการผ่านจุดประสงค์สำคัญของกิจกรรมเมื่อสิ้นสุดปีการศึกษา (สิ้นสุดกิจกรรม)

1.4 ตัดสินใจให้ผู้เรียนที่ผ่านจุดประสงค์สำคัญของกิจกรรมและมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมครบตามเกณฑ์ให้เป็นผู้ผ่านการประเมินผลการร่วมกิจกรรม ผู้เรียนที่ผลการประเมินบกพร่องในเกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่งหรือทั้งสองเกณฑ์จะเป็นผู้ไม่ผ่านการประเมินผลการร่วมกิจกรรมจะต้องซ่อมเสริมข้อบกพร่องให้ผ่านเกณฑ์ก่อน จึงจะได้รับการตัดสินให้ผ่านกิจกรรม

2. การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนผ่านช่วงชั้น

เป็นการประเมินสรุปผลการผ่านกิจกรรมตลอดช่วงชั้นของผู้เรียนแต่ละคนเพื่อนำผลไปพิจารณาตัดสินผลการผ่านช่วงชั้น โดยมีขั้นตอนปฏิบัติ ดังนี้

2.1 กำหนดให้ผู้รับผิดชอบในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกคนตลอดช่วงชั้น

2.2 ผู้รับผิดชอบสรุปและประเมินผลการร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

2.3 นำเสนอผลการประเมินต่อคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและวิชาการ เพื่อ ความเห็นชอบ

2.4 เสนอผู้บริหารสถานศึกษาพิจารณาตัดสิน และอนุมัติผลการประเมินกิจกรรม พัฒนาผู้เรียนผ่านช่วงชั้น

3. เกณฑ์การผ่านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

3.1 ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรม โดยมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรม และปฏิบัติตามกิจกรรมตาม เกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

3.2 ผู้เรียนผ่านจุดประสงค์ที่สำคัญของแต่ละกิจกรรมตามที่สถานศึกษากำหนด

กิจกรรมต่อไปนี้เป็นกิจกรรมที่สถานศึกษาอาจเสนอแนะต่อผู้เรียน

1. กิจกรรมสร้างเสริมความรู้สึกรักและเห็นคุณค่าในตนเอง

เป็นกิจกรรมที่มุ่งสร้างเสริมความรู้สึกรักและเห็นคุณค่าในตนเอง เพื่อช่วยให้ผู้เรียน ตำรวจ วิเคราะห์ประเมินตนเองตามความเป็นจริง จนกระทั่งรู้จัก เข้าใจ ยอมรับ ควบคุมและ พัฒนาตนเอง มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น รู้ว่าตนมีความสามารถ มีคุณค่า สามารถ สร้างสิ่งดีงามให้แก่ตนเอง ครอบครัว สังคม และดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

2. กิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะทางอารมณ์ ศิลธรรม และจริยธรรม

เป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาคุณลักษณะทางอารมณ์ เชาวปัญญาในการแก้ปัญหา เชาวปัญญาทางด้านศิลปะ และจริยธรรม เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีความสุขทั้งด้านจิตใจ ร่างกาย อารมณ์ และสังคม ทำให้ดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ และมีความสุข ประสบความสำเร็จในชีวิต เป็นคนดี มีปัญญา และมีความสุข

3. กิจกรรมพัฒนาทักษะในชีวิต

เป็นกิจกรรมที่มุ่งสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะด้านรู้จักตนเอง ทักษะการ แสวงหาและใช้ข้อมูล ทักษะการคิด การตัดสินใจและแก้ปัญหา ทักษะการวางแผน และการ จัดการ ทักษะการมีวิสัยทัศน์ ทักษะการกล้าเสี่ยงอย่างมีเป้าหมายและคุณธรรม ทักษะการสื่อ สารและการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น ทักษะการปรับตัว ทักษะการทำงานเป็นทีมเพื่อสร้าง เสริมความสามารถในการปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข เพื่อช่วยให้ผู้เรียน แสดงพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ สามารถจัดการกับความต้องการ

ความขัดแย้ง อุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้อง ตลอดจนสร้างสรรค์เปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ ให้ดีขึ้นได้

4. กิจกรรมบริการแนะแนวและให้คำปรึกษา

เป็นกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมให้รักการทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ส่วนรวม และมีความสามารถในการให้บริการ มีทักษะในการให้คำปรึกษา เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเป็นผู้ให้การแนะแนวและให้คำปรึกษาเบื้องต้นได้ และเป็นการทำประโยชน์ให้แก่สังคม

5. กิจกรรมสร้างเสริมประสิทธิภาพในการเรียน

เป็นกิจกรรมที่มุ่งสร้างเสริมประสิทธิภาพในการเรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาการเรียนรู้ของตนเองได้เต็มตามศักยภาพ มีเจตคติที่ดีต่อการเรียน มีนิสัยในการเรียนที่ดี เห็นคุณค่าของการแสวงหาความรู้ มีเทคนิคและวิธีการเรียนที่ดี รู้ปัจจัยส่งเสริมการเรียนที่ดี และวางแผนการศึกษา และอนาคตของตนได้

6. กิจกรรมสร้างเสริมนิสัยรักการอ่าน

เป็นกิจกรรมที่มุ่งสร้างเสริมนิสัยรักการทำงาน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง ปลูกฝังค่านิยมนิสัยรักการทำงาน แสดงถึงความพึงพอใจ เพียรพยายาม มุ่งมั่นที่จะทำงานให้บรรลุผลสำเร็จ และมีความภาคภูมิใจในผลงานของตน

7. กิจกรรมฉลาดคิดฉลาดใช้

เป็นกิจกรรมที่มุ่งสร้างเสริม พัฒนาการคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจเลือกบริโภค โดยยึดหลักประโยชน์ ประหยัด และปลอดภัย เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้มาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการบริโภคในชีวิตประจำวันได้

8. กิจกรรมศิลปินนักอ่าน

เป็นกิจกรรมที่มุ่งสร้างเสริมพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงร้อยแก้วหรือร้อยกรอง ตามความสนใจของผู้เรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถอ่านออกเสียงได้ถูกต้องตามหลักการอ่าน และได้เรียนรู้สาระต่างๆ ตามความสนใจ

9. กิจกรรมเพื่อนที่แสนดี

เป็นกิจกรรมที่มุ่งสร้างเสริมพัฒนาให้ผู้เรียนมีความสามารถ ปรับปรุงตนเองในการปฏิบัติต่อผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม และสามารถช่วยเหลือผู้อื่นที่เดือดร้อนได้

10. กิจกรรมสร้างเสริมนิสัยการทำประโยชน์เพื่อสังคม

เป็นกิจกรรมที่มุ่งสร้างเสริมนิสัยการทำประโยชน์เพื่อสังคม เพื่อช่วยให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง ปลูกฝังลักษณะนิสัยที่เอื้อต่อการทำประโยชน์เพื่อสังคม เห็นแนวทางที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคมและสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้

11. กิจกรรมพิทักษ์ป่า

เป็นกิจกรรมที่มุ่งสร้างเสริมกระบวนการอนุรักษ์และพัฒนาป่าแก่ผู้เรียน โดยการเข้าค่ายในป่า มีการออกกระเป๋ยบกดูแลรักษาของที่อยู่ร่วมกันในค่าย การเดินทางไกล พัฒนาทักษะการสังเกต การคิด การตัดสินใจ แก้ปัญหาและคิดสร้างสรรค์ในการอนุรักษ์และพัฒนาป่า

12. กิจกรรมเรียนรู้ร่วมกัน

เป็นกิจกรรมที่สร้างเสริม สนับสนุนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกัน และฝึกทักษะในการเป็นผู้ช่วยเหลือ แสดงความเมตตา กรุณา ทุกคนร่วมกันปฏิบัติตามกฎ ผู้บำเพ็ญประโยชน์ ได้เรียนรู้กระบวนการกลุ่มในการอยู่ร่วมกัน สามารถค้นพบความสามารถ ความสนใจและเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ

นอกจากกิจกรรมต่าง ๆ ที่เสนอแนะไว้แล้วข้างต้น ผู้เรียนอาจเสนอกิจกรรมอื่น ๆ ได้ตามความต้องการและความสนใจ เช่น กิจกรรมหนังสือวิทยุรุ่น กิจกรรมทำหนังสือพิมพ์ โรงเรียน เป็นต้น

สำหรับกิจกรรมที่สถานศึกษาทุกแห่งต้องจัดให้ผู้เรียน คือ กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ และรักษาดินแดน เป็นกิจกรรมที่มุ่งจัดฝึกอบรมมนิสัยให้เป็นพลเมืองดีตามจารีตประเพณีของชาติบ้านเมืองและตามอุดมคติ อุดมการณ์ของลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์และรักษาดินแดน โดยดำเนินการจัดกิจกรรมให้เป็นไปตามข้อกำหนดของคณะกรรมการลูกเสือแห่งชาติ ยุวกาชาด สมาคมผู้บำเพ็ญประโยชน์และกรมรักษาดินแดน

บทบาทของบุคคลที่เกี่ยวข้อง

ในการดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิผล จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคคลที่เกี่ยวข้องสถานศึกษาจะสามารถนำไปปรับปรุงและเลือกปฏิบัติได้ตามความเหมาะสมและความพร้อมแต่ละสถานศึกษา คือ

1. บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษา

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 มาตรา 29 และ หมวด 5 มาตราที่ 40 ที่มุ่งเน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อมีหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนในการบริหารจัดการในสถานศึกษานั้นคณะกรรมการสถานศึกษาควรมีบทบาทในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ดังนี้

1.1 ให้ความเห็นชอบ มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย เป้าหมายและดำเนินการ

1.1.1 มีส่วนร่วมในการวางแผน วิเคราะห์การจัดกิจกรรมสถานศึกษา

1.1.2 ให้ความเห็นชอบในการจัดกิจกรรมของสถานศึกษา

1.1.3 มีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดกิจกรรมให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

1.1.4 มีส่วนร่วมในการประเมินผล เพื่อปรับปรุงและพัฒนาในโอกาสต่อไป

1.2 ส่งเสริม สนับสนุน การดำเนินการจัดกิจกรรมของสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ

1.2.1 ด้านงบประมาณ กรรมการสถานศึกษาต้องมีส่วนในการจัดหางบประมาณ สนับสนุนการจัดกิจกรรม วัสดุภัณฑ์ เครื่องมือในอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการปฏิบัติกิจกรรม

1.2.2 เป็นวิทยากรและแนะนำวิทยากร คณะกรรมการสถานศึกษาส่วนใหญ่ ประกอบไปด้วยผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่าง ๆ ผู้แทนองค์กรปกครองท้องถิ่น ผู้แทนชุมชน ผู้แทนปกครองและศิษย์เก่า ซึ่งล้วนมีศักยภาพในตนเอง ฉะนั้น จึงสามารถเป็นวิทยากร ภายนอกในกรณีที่ขาดผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาที่กำหนดในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

1.2.3 ให้คำปรึกษาและส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ควรกำหนดให้สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของ วัฒนธรรมท้องถิ่นและตระหนักในหน้าที่ในการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น

1.2.4 เป็นแหล่งศึกษาและแหล่งข้อมูล กรรมการสถานศึกษาต้องมีการ ประสานงานสัมพันธ์กับแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นที่เป็นโรงงาน สถานประกอบการ แหล่งวิชาการต่าง ๆ เพื่อให้ความร่วมมือในการใช้เป็นแหล่งฝึกปฏิบัติกิจกรรมและเป็นแหล่ง ศึกษาดูงานตามความต้องการของผู้เรียนในแต่ละกิจกรรม

2. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสถานศึกษา มีดังนี้

2.1 กำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติ

ผู้บริหารสถานศึกษาร่วมกับคณะกรรมการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนหรือหัวหน้า กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติ ดังนี้

2.1.1 ศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 และคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

2.1.2 กำหนดระเบียบและหลักเกณฑ์การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การวัดผลและประเมินผลของสถานศึกษา

2.1.3 ศึกษาข้อมูล แหล่งวิทยากรเรียนรู้ในชุมชนและท้องถิ่น

2.1.4 กำหนดและมอบหมายบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในสถานศึกษา

2.2 นิเทศและติดตาม

2.2.1 นิเทศและติดตามการจัดทำแผนงาน โครงการ ปฏิทินของหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และอนุมัติให้ความเห็นชอบ

2.2.2 นิเทศ ติดตามการดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่องให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับของสถานศึกษาและเป้าหมายของการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

2.3 ส่งเสริมสนับสนุน

2.3.1 ให้มีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

2.3.2 ส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่เน้นวัฒนธรรมหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.3.3 ให้คำปรึกษาแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

2.4 ประเมินและรายงาน

2.4.1 รับทราบผลการประเมินพร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเป็นประโยชน์ในการจัดกิจกรรมในภาคเรียนต่อไป

2.4.2 รายงานการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ให้คณะกรรมการสถานศึกษาทราบเพื่อเป็นประโยชน์ในการจัดกิจกรรมในภาคเรียนต่อไป

3. บทบาทหน้าที่ของหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

บทบาทของหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษา มีดังนี้

3.1 สำรวจข้อมูลความพร้อม ความต้องการ และสภาพปัญหา ดำเนินการสำรวจข้อมูลความพร้อม ความต้องการ และสภาพปัญหาของสถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และผู้เรียน เพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการและปัญหาของผู้เรียน

3.2 จัดประชุมครูที่ปรึกษากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ประชุมครูที่ปรึกษากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางในการจัดกิจกรรมให้มีความเหมาะสมกับสภาพความต้องการและปัญหาของสถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และผู้เรียน

3.3 จัดทำแผนงาน โครงการ และปฏิทินงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

จัดทำและรวบรวมแผนงาน โครงการ ปฏิทินงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยกำหนดเป็นรายภาคเรียน หรือรายปีการศึกษาตามระยะเวลาที่กำหนดและเสนอขออนุมัติต่อผู้บริหารสถานศึกษา

3.4 ให้คำปรึกษาแก่ครูที่ปรึกษากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และผู้เรียน

มีหน้าที่ให้คำปรึกษา เพื่อช่วยให้ดำเนินจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

3.5 นิเทศติดตามและประสานการดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ประสานงานและอำนวยความสะดวกให้การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย และนิเทศติดตามให้เป็นไปตามระเบียบและตามหลักเกณฑ์กำหนดในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การวัดและประเมินผลของสถานศึกษา

3.6 รวบรวมผลการประเมินการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

รวบรวมผลการประเมินการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจากครูที่ปรึกษากิจกรรม ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมและนำเสนอแนวทางในการพัฒนาการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนต่อสถานศึกษา

4. บทบาทของครูที่ปรึกษากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ครูทุกคนต้องเป็นครูที่ปรึกษากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามคำขอของผู้เรียนหรือตามที่สถานศึกษามอบหมาย ซึ่งจะต้องมีบทบาทดังต่อไปนี้

4.1 ปฐมนิเทศ

ปฐมนิเทศให้ผู้เรียนเข้าใจเป้าหมายและวิธีการดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

4.2 เลือกตั้งคณะกรรมการ

จัดให้ผู้เรียนเลือกตั้งคณะกรรมการดำเนินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

4.3 ส่งเสริมการจัดทำแผนงาน/โครงการ

ส่งเสริมให้ผู้เรียนที่เป็นสมาชิกของกิจกรรมร่วมแสดงความคิดเห็น ในการจัดทำแผนงาน/โครงการและปฏิทินงานอย่างอิสระ

4.4 ประสานงาน

ประสานงานและอำนวยความสะดวกในด้านทรัพยากรตามความเหมาะสม

4.5 ให้คำปรึกษา

ให้คำปรึกษา ดูแล ติดตามการจัดกิจกรรมของผู้เรียนให้เป็นไปตามแผนงานด้วยความเรียบร้อยและปลอดภัย

6. ประเมินผล

ประเมินผลการเข้าร่วมและการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียน ดังนี้

6.1 ต้องดูแลและพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะตามวัตถุประสงค์กิจกรรม

6.2 ต้องรายงานเวลาและพฤติกรรมเข้าร่วมกิจกรรม

6.3 ต้องศึกษา ติดตาม และสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนา

ผู้เรียน

7. สรุปและรายงานผล

สรุปและรายงานผลการจัดกิจกรรมต่อหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

5. บทบาทของผู้เรียน

ผู้เรียนทุกคนมีบทบาทในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนดังนี้

5.1 เข้าร่วมกิจกรรมตามความสนใจ ความถนัด ความสามารถ และกิจกรรมที่สถานศึกษากำหนดเพื่อความเป็นพลเมืองดีของชาติ

ผู้เรียนทุกคนต้องเข้าร่วมกิจกรรมตามความถนัดและความสนใจทุกภาคเรียน โดยรวมกลุ่มเสนอกิจกรรมตามความต้องการหรืออาจเข้าร่วมกิจกรรมตามข้อเสนอแนะของสถานศึกษา

5.2 รับการปฐมนิเทศจากครูที่ปรึกษากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ผู้เรียนจะต้องพบครูที่ปรึกษากิจกรรม เข้าร่วมการปฐมนิเทศ รับฟังข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อเข้าร่วมและดำเนินการจัดกิจกรรมได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

5.3 ประชุมเลือกตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ

ประชุมเลือกตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ประกอบด้วยประธาน เลขานุการ ทรัพย์สิน นายทะเบียน และอื่นๆ ตามความเหมาะสม

5.4 ประชุมวางแผน จัดทำแผนงาน โครงการและปฏิทินงาน

การดำเนินกิจกรรมให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ จำเป็นต้องมีการวางแผน

ในการดำเนินงาน ที่ประชุมควรเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดทำโครงการ ปฏิทินงานที่กำหนดวัน เวลา ไว้อย่างชัดเจน แล้วนำเสนอต่อครูที่ปรึกษากิจกรรม

5.5 ปฏิบัติกิจกรรมตามแผนงาน โครงการและปฏิทินงานที่ได้กำหนดไว้

เมื่อแผนงาน โครงการและปฏิทินงานได้รับอนุมัติจากผู้บริหารสถานศึกษาแล้ว ผู้เรียนจึงจะสามารถปฏิบัติกิจกรรมตามแผนงาน โครงการและปฏิทินงานที่ได้กำหนดไว้ในรูปแบบของคณะกรรมการที่ได้รับการเลือกตั้ง โดยใช้กระบวนการกลุ่มและให้ ผู้เรียนทุกคนได้พัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพ ตามความสนใจ ความถนัดและความสามารถ

5.6 ประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรม

การประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมสามารถประเมินผลได้ดังนี้

5.6.1 ประเมินผลเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง

5.6.2 ประเมินตนเองและประเมินเพื่อร่วมกิจกรรมจากพฤติกรรม คุณภาพของงานและเวลาที่เข้าร่วมกิจกรรม

5.6.3 ถ้าไม่เกิดคุณลักษณะตามวัตถุประสงค์ ต้องปฏิบัติกิจกรรมเพิ่มเติมตามที่ครูที่ปรึกษากิจกรรมมอบหมายหรือให้ความเห็นชอบตามที่ผู้เรียนเสนอ

7. สรุปผลการปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

เมื่อปฏิบัติกิจกรรมเสร็จสิ้นตามโครงการแล้ว คณะกรรมการดำเนินกิจกรรมจะต้องประชุมเพื่อสรุปผลการปฏิบัติกิจกรรมและนำเสนอครูที่ปรึกษากิจกรรม

6. บทบาทของผู้ปกครองและชุมชน

ผู้ปกครองมีบทบาทและชุมชนในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนดังนี้

6.1 ร่วมมือประสานงาน

ร่วมมือกับสถานศึกษาในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

6.2 ส่งเสริมสนับสนุน

6.2.1 ให้โอกาสผู้เรียน ได้ใช้สถานประกอบการเป็นแหล่งเรียนรู้

6.2.2 เป็นวิทยากรให้ความรู้และประสบการณ์

6.2.3 ให้การสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณในการจัดกิจกรรมพัฒนา

ผู้เรียน

6.2.4 ดูแล เอาใจใส่ผู้เรียนและให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการป้องกัน แก้ไขและพัฒนาผู้เรียน

6.3 ติดตาม ประเมินผล

6.3.1 ร่วมมือกับสถานศึกษาเพื่อติดตามและประเมินผลพัฒนาการของผู้เรียน
บันทึกสรุปพัฒนาการและการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียน

ขั้นตอนการดำเนินการจัด

1. ประชุมชี้แจงคณะครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. พิจารณาวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา
3. สำรวจข้อมูล
  - 3.1 ความพร้อมของสถานศึกษา ชุมชน และท้องถิ่น
  - 3.2 สภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียน
4. ร่วมกันวางแผนระหว่างคณะครู ผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้อง โดยนำข้อมูลจากข้อ 2 และ ข้อ 3 มาจัดทำแผนงาน โครงการ ปฏิทินปฏิบัติงาน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียนและเสนอขออนุมัติ
5. ปฏิบัติกิจกรรมตามแผนงาน โครงการ ปฏิทินปฏิบัติงาน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่กำหนดไว้
6. นิเทศ ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงาน
7. สรุปรายงานผลการปฏิบัติงาน

การประเมินผล

การประเมินผลการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นเงื่อนไขสำคัญประการหนึ่งสำหรับการผ่านช่วงชั้นหรือจบหลักสูตร ผู้เรียนต้องเข้าร่วม และปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตลอดจนผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด โดยครูที่ปรึกษา กิจกรรม ผู้เรียนและผู้ปกครองมีส่วนร่วมตามแนวประเมินดังนี้

1. การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนรายกิจกรรม
  - 1.1 ประเมินการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียนตามจุดประสงค์ของแต่ละกิจกรรม โดยประเมินจากพฤติกรรม การปฏิบัติกิจกรรม การปฏิบัติงานและผลการปฏิบัติกิจกรรมด้วยวิธีการหลากหลายตามสภาพจริง
  - 1.2 ตรวจสอบเวลาเข้าร่วมกิจกรรมของผู้เรียนว่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดไว้หรือไม่
  - 1.3 ในกรณีที่มีกิจกรรมใดต้องใช้เวลาปฏิบัติตลอดปี เมื่อสิ้นภาคเรียนแรก

ผู้รับผิดชอบกิจกรรมควรจัดให้มีการประเมินการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียน เพื่อสรุปความก้าวหน้าและสภาพของการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียนระยะหนึ่งก่อน เพื่อการปรับปรุงแก้ไข หรือส่งเสริมการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียนให้เป็นไปอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ และรายงานผลการประเมินให้ผู้ปกครองทราบ โดยทำการประเมินตามจุดประสงค์สำคัญของกิจกรรม และนำผลการประเมินนั้นไปรวมกับผลการประเมินการร่วมกิจกรรมในภาคเรียนที่สองเพื่อตัดสินผลการประเมินการผ่านจุดประสงค์สำคัญของกิจกรรมเมื่อสิ้นสุดปีการศึกษา (สิ้นสุดกิจกรรม)

2. ตัดสินใจให้ผู้เรียนที่ผ่านจุดประสงค์สำคัญของกิจกรรมและมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมครบตามเกณฑ์ให้เป็นผู้ผ่านการประเมินผลการรวมกิจกรรม ผู้เรียนที่มีผลการประเมินบกพร่องในเกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่งหรือทั้งสองเกณฑ์ จะเป็นผู้ไม่ผ่านการประเมินผลการรวมกิจกรรมจะต้องซ่อมเสริมข้อบกพร่องให้ผ่านเกณฑ์ก่อน จึงจะได้รับการตัดสินให้ผ่านกิจกรรม

3. การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนผ่านช่วงชั้น

เป็นการประเมินสรุปผลการผ่านกิจกรรมตลอดช่วงชั้นของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อนำผลไปพิจารณาตัดสินผลการผ่านช่วงชั้น โดยมีขั้นตอนปฏิบัติดังนี้

3.1 กำหนดให้มีผู้รับผิดชอบในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของผู้เรียนทุกคนตลอดช่วงชั้น

3.2 ผู้รับผิดชอบสรุปและประเมินผลการร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคลตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

3.3 นำเสนอผลการประเมินต่อคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและวิชาการเพื่อให้ความเห็นชอบ

3.4 เสนอผู้บริหารสถานศึกษาพิจารณาตัดสินและอนุมัติผลการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนผ่านช่วงชั้นต่อไป

4. เกณฑ์การผ่านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

4.1 ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรม โดยมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรม และปฏิบัติกิจกรรมตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

4.2 ผู้เรียนผ่านจุดประสงค์ที่สำคัญของแต่ละกิจกรรมตามที่สถานศึกษากำหนด

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาผู้เรียนยังมีผู้ศึกษาไว้ค่อนข้างน้อยพอสรุปได้ ดังนี้

โกเมธ ปิ่นแก้ว (2540 : 74-79) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูต่อการจัดกิจกรรมนันทนาการ ในสถานศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูต่อการจัดกิจกรรมนันทนาการในสถานศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาไว้ว่า การเลือกกิจกรรมต้องพิจารณาว่า กิจกรรมนั้นส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการทางกาย อารมณ์ สังคม และจิตใจ ยึดเอาความต้องการ ความสนใจและทรัพยากรของชุมชนเป็นหลัก กิจกรรมต้องเป็นกิจกรรมที่ง่าย ประหยัดงบประมาณ ส่งเสริมพัฒนาการของมนุษย์ทุกด้าน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตร (2545, 29-78) ได้รายงานผลการวิจัยการติดตามผลการดำเนินงานตามนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการไว้ว่า

1. ศักยภาพและความพร้อมของสถานศึกษาที่จัดการศึกษาสำหรับคนพิการ

1.1 ความพร้อมด้านบุคลากร ในโรงเรียนที่จัดการศึกษาพิเศษในรูปแบบเฉพาะความพิการ ผลการศึกษาพบว่า ครูในสังกัดโรงเรียนเฉพาะความพิการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 77.57 และเพศชายมี ร้อยละ 22.43 อายุเฉลี่ย 35.19 ปี ครูเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 93.21) มีประสบการณ์การสอนเด็กพิการ สำหรับผู้มีประสบการณ์ในการสอนอยู่ระหว่าง 1-5 ปี (ร้อยละ 41.70) ของครูทั้งหมด และคิดเป็นร้อยละ 44.74 เมื่อเปรียบเทียบเฉพาะในกลุ่มครูที่มีประสบการณ์ในการสอนเด็กพิการโดยเฉลี่ย 8.67 ปี เมื่อพิจารณาคุณวุฒิของครูพบว่าครูส่วนใหญ่มีคุณวุฒิทางการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า (ร้อยละ 87.52) ในจำนวนนี้มีครูที่มีคุณวุฒิ/หรือประสบการณ์ทางการศึกษาพิเศษโดยตรง ร้อยละ 29.78 มีวุฒิบัตรการศึกษาพิเศษของ ก.ค. ร้อยละ 39.45 และเป็นผู้มีประสบการณ์ศึกษาอบรม/ดูงานใน/หรือต่างประเทศทางด้านการศึกษาพิเศษ ร้อยละ 19.33 มีครูที่ไม่มีคุณวุฒิหรือประสบการณ์ทางด้านการศึกษาพิเศษเพียง ร้อยละ 11.44

1.2 กระบวนการพัฒนาครูเพื่อการสอนเด็กพิการ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการความรู้/การเรียนรู้ของครูเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการในด้านต่าง ๆ ได้แก่ แนวคิดในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ หลักจิตวิทยาในการสอนเด็กพิการ เนื้อหาสาระหลักสูตรสำหรับเด็กพิการ หลักและกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสำหรับเด็กพิการ เทคนิควิธีการสอน

เด็กพิการแบบต่าง ๆ การจัดแผนการศึกษารายบุคคล การจัดทำเอกสารคู่มือการสอนเด็กพิการ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของเด็กพิการ การจัดทำแฟ้มประวัติและผลงาน การคัดแยกเด็กพิการ หลักและวิธีการบริหารหลักสูตรสำหรับเด็กพิการและการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อนำมาพัฒนาการสอนเด็กพิการ ซึ่งครูใน โรงเรียนเฉพาะความพิการ มีความต้องการความรู้/การเรียนรู้ระดับมากในทุกด้าน

1.3 ความคิดเห็นของผู้บริหารเกี่ยวกับศักยภาพและความพร้อมของโรงเรียน ความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนที่จัดการศึกษาพิเศษในรูปแบบเฉพาะความพิการเกี่ยวกับศักยภาพความพร้อมโรงเรียนในระดับที่เป็นจริง และระดับที่คาดหวังในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านอาคารสถานศึกษา งบประมาณ ด้านบุคลากร ด้านหลักสูตรและการสอน ด้านความร่วมมือกับชุมชน ด้านความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน และศักยภาพและความพร้อมใน ภาพรวม พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพและความพร้อมในระดับที่เป็นจริง

2. ด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน

ในการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความพิการในโรงเรียนเฉพาะความพิการ ได้มีการจัดหลักสูตรหรือจัดกิจกรรมเสริม เพื่อชดเชยความบกพร่องหรือเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กที่พิการประเภทต่าง ๆ แตกต่างกันไปตามประเภทของความพิการ สำหรับโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โรงเรียนส่วนใหญ่จะเน้นการเตรียมความพร้อมทางวิชาการทุกด้าน โดยมีการฝึกทักษะขั้นพื้นฐาน การฝึกประสาทเพื่อการรับรู้เพื่อชดเชยความบกพร่อง การฝึกความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร การเตรียมความพร้อมทางวิชาการ การเตรียมความพร้อมและการฝึกทักษะอาชีพ การฝึกทักษะทางสังคมและการพัฒนาบุคลิกภาพ กลวิธีการแก้ปัญหาทางอารมณ์และจิตใจ การฝึกกิจกรรมนันทนาการ การพัฒนาความคิดรวบยอดต่อตนเอง

สุวรรณค์ เอกศรี (2547 : 68-73) ได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับปัญหาการจัดการศึกษานักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาตามความคิดเห็นของครูผู้สอนใน โรงเรียนอุบลปัญญานุกูล จังหวัดอุบลราชธานี มีผลการศึกษาวิจัย สรุปได้ว่า มีปัญหาในการจัดการศึกษานักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในด้านข้อจำกัดของนักเรียนที่มีพัฒนาการล่าช้ากว่าคนปกติ มีระดับสติปัญญาต่ำ ความสามารถในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้เด็กนักเรียนมีปัญหาในเรื่องการเรียนการสอนและการปรับตัว และมีปัญหาในด้านหลักสูตรการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในเรื่องที่ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน เช่น ครูการศึกษาพิเศษและครูที่มีประสบการณ์ด้านการสอนนักเรียนพิการ